

NEPAL VISION

Dansk-Nepalesisk Selskab

har som formål at fremme dansk-nepalesisk samarbejde om bæredygtig udvikling, turisme, samhandel, kultur, m.m. Selskabet er upolitisk. Selskabets formål fremmes gennem oplysende virksomhed på hjemmeside, medlemsblad og møder m.m., såvel i Danmark som i Nepal samt gennem samspil med andre beslægtede foreninger og organer i Danmark og Nepal.

Selskabet holder årligt en række møder, hvor der gennem foredrag og billeder oplyses om forskellige sider af Nepals kultur, natur og historie.

Adresse

Ny Mårumvej 284
3200 Helsinge

Website

www.nepal.dk

Medlemskab

Enkeltpersoner: 200 kr.
Par: 300 kr.
Studerende: 100 kr.
Firmaer: 500 kr.
Konto nr.: 5366-0000250334
eller Mobilepay 384800

Tilmeld betalingservice

PBS-nr. 30066502, debitorgruppenummer 00001 og dit medlemsnummer i Dansk-Nepalesisk Selskab: 3 eller 4 cifre (uden bogstav).

Nepal Vision

Udgives af Dansk-Nepalesisk Selskab.
Oplag 700 eksemplarer.
ISSN 0908-844X (Trykt udg.)
ISSN 2794-4700 (Online)

Redaktion

Inger Marie Arildsen (ansv.),
Jørgen Rendsvig, Lone Petersen
og Knud West Hansen.

Annoncepriser

1/1 side: 2.000 kr.
1/2 side: 1.100 kr.
1/4 side: 600 kr.

Tryk

LaserTryk.dk

Forside:

Hængebro på vej til Manaslu
Foto: Peter Theill

INDHOLD

Formanden har ordet Inger Marie Arildsen	3
70-året for førstebestigningen af Mount Everest Af Lars Gundersen	4
Historisk vandforsyning i Kathmandudalen Af Surya og Chandra Prajapati	8
Barnepræster og levende gudinder Af Ulrik Høj Johnsen	13
Folketælling 2021 Af Jørgen Rendsvig	17
Fra Himalaya til Kolding Af Niels Damsgaard Hansen	21
Sundhed - interview med Amrit Rai Af Niels Damsgaard Hansen	22
Løst og fast Af Jørgen Rendsvig	25
Den politiske situation i Nepal Af Jan Møller Hansen	27
Vandretur ad små listige stier Af Steen Rabjerg	30
Nepalesisk havefest Af Knud West Hansen	31
Dal Bhat 2023 i det jyske Af Lone Petersen	31
Arrangementskalender	Bagsiden

Bliv medlem!
www.nepal.dk/bliv-medlem

Formand og ansvarshavende redaktør
Inger Marie Arildsen
Telefon: 25 67 32 04

inger_marie@nepal.dk

Næstformand
Jørgen Rendsvig
Telefon: 42 40 10 68

jorgen@nepal.dk

Kasserer
Peter Theill

peter@nepal.dk

Bestyrelsesmedlem og medlem af bestyrelsen for Aarhus-afdelingen
Lone Petersen

lone@nepal.dk

Bestyrelsesmedlem
Ravi Chhetri

ravi@nepal.dk

Bestyrelsesmedlem
Neil Webster

neil@nepal.dk

Bestyrelsesmedlem
Tom Udengaard Iversen

tom@nepal.dk

Suppleant
Hans Hjørdt Hansen

hans@nepal.dk

Suppleant
Lissi Tind Andersen

lissi@nepal.dk

Billedredaktion og layout af Nepal Vision.
Knud West Hansen

knud@nepal.dk

Dansk-Nepalesisk Selskabs synspunkter fremsættes i Formanden har ordet. Holdninger i signerede artikler er forfatterens personlige.

FORMANDEN HAR ORDET

Jeg sidder her og kigger ud på træerne, der med deres gule blade viser, at efteråret er godt på vej. Efterårssæsonen i Nepal har været ramt af dårligt vejr med mange flyaflysninger og konsekvenser for de mange, der har været på trek i bjergene.

Jeg er lige kommet hjem efter to uger i Nepal sammen med min mand, min ældste datter og mine to børnebørn på 10 og 14 år. Vi havde heldigvis fint vejr og oplevede telttrek nord for Pokhara, glamping ved Begnas, næsehorn i Chitwan og kulturen i Kathmandu. Samtidig besøgte to andre bestyrelsesmedlemmer Nepal med børn og børnebørn. Det er måske her, vi skal så frøene til kommende medlemmer af selskabet.

Turismen er godt på vej til at nå niveauet før coronapandemien. Der er masser af aktivitet i Kathmandu, men man oplever dog også steder, hvor turisterne ikke er tilbage. Vi blev fx modtaget med åbne arme på en

teltplads i en lille landsby, hvor vi var de første, der overnattede efter corona.

Bestyrelsen holdt sit årlige strategiseminar i slutningen af august. Fokus for det kommende år vil være at fastholde det nuværende medlemstal, at tiltrække nye medlemmer og at øge deltagelsen i arrangementer og foredrag.

Vi vil derfor arbejde for at opbygge samarbejder med nye målgrupper, som har aktiviteter i Nepal. Det kunne være ornitologer, fotografer, mountainbikere, lystfiskere og udøvere af ekstremsport.

Måske også inden for musik? På min vej hjem fra Nepal faldt jeg i snak med en dansk repræsentant for et globalt netværk for skoler indenfor musik, dans og udøvende kunst. Det viser sig, at Nepal Music Center fra Kathmandu også er en del af dette netværk, og der vil næste år blive afholdt en camp i Nepal med deltagelse fra

den lange række lande, der er repræsenteret i netværket. Der kunne måske være en mulighed for et samarbejde her.

Og inden for film? Filmen "One night in Kathmandu", som vi har kunnet vise i samarbejde med Skoleliv i Nepal, blev totalt udsolgt. Det var ærgerligt for jer, der måtte gå forgæves, men dejligt at opleve den store interesse for filmen, der har opnået flere internationale priser.

Vi håber, at selskabets andre aktiviteter også kan tiltrække mange interesserede, da det er grundlaget for et højt aktivitetsniveau.

Jeg glæder mig til at se jer til vores arrangementer i 2024. Her og nu ønskes I en glædelig jul og et godt nytår.

I. Arildsen

MOUNT EVEREST

Af Lars Gundersen

Foto: Lars Gundersen

I år er det 70-året for førstebestigningen af Mt. Everest, der faldt sammen med kroningen af dronning Elisabeth, og bestigningen gav derfor ekstra genlyd i den engelske verdenssfære og satte samtidig det tidligere hermetisk lukkede Nepal på verdenskortet.

Forud var gået 32 år med 14 forsøg og 15 omkomne på Mt. Everest. Her er den korte historie fra 1921 til 1953 samt lidt tal og statistik på Mt. Everest.

1921 – 1952: Optakten og de første 32 år

Everest blev døbt den tredje pol i starten af det 20. århundrede, og der var næppe tvivl om, at det skulle være briternes pol, efter at Peary og Amundsen havde nået hhv. Nordpolen og Sydpolen i 1909 og 1911.

Inden førstebestigningen i 1953 var der 14 forudgående forsøg (måske 15, hvis russerne var på nordsiden i 1952) og ikke mindre end 15 omkomne. Alt sammen startende med den måske mest interessante af dem alle, nemlig den britiske rekognoscerings ekspedition i 1921. Her var drømmeopgaven, at bjerget og dalene skulle kortlægges og geografien og geologien beskrives.

Der til kom et bestigningsforsøg i 1922 og den mest berømte ekspedition af dem alle, nemlig 1924-ekspeditionen, hvor George Mallory og Andrew Irvine forsvandt ”i en sky, stærkt på vej mod toppen”. I 1930’erne var der et antal mere eller mindre vellykkede forsøg, hvorefter 2. Verdenskrig satte en stopper for yderligere ekspeditioner.

Fra 1950, hvor Charles Houston og Bill Tilman var de første til at undersøge dalene syd for Everest, går det til gengæld stærkt. I 1951 var vores egen Klavs Becker-Larsen (1927-2018), æresmedlem af Dansk-Nepalesisk Selskab, både på nordsiden og sydsiden af Everest i et episk forsøg på verdens højeste bjerg.

Et halvt år senere, i efteråret 1951, kom der for alvor skred i at

lirke vejen til toppen op. Navnkundige Eric Shipton ledte en større ekspedition i Nepal, hvor man fandt en potentiel nøgle til toppen. En ung og stærk Edmund Hillary fandt sammen med andre deltagere en mulig vej op gennem Khumbu-gletsjeren over det store isfald (isfaldet over Khumbugletsjeren), som Mallory så fra vest i 1921 og døbte Western Cwm.

Ved overblikket fra Nup La og småtoppe vest for Everest kunne de endelig få overblik, og dermed var vejen åbnet for en potentiel rute op ad vestdalen (Western Cwm) til Sydpasset (South Col) mellem Lhotse og Everest. Dette er også den klassiske rute i dag. Og en ny engelsk ekspedition skulle straks af sted.

Men schweizerne kom den i forkøbet, og det var meget tæt på, at Everest blev besteget i 1952. Her havde schweizerne opnået to tilladelser i hhv. foråret og efteråret. I maj 1952 nåede Raymond Lambert og Tenzing Norgay op i knap 8.700 meter, altså bare 150 meter fra toppen. Og vedholdende, men ubekræftede rygter går på, at der var en større sovjetisk ekspedition fra nord i 1952, som efter sigende skulle være endt i en katastrofe. Dette er som sagt aldeles ubekræftet.

1953 – endelig

På en gigantisk ekspedition organiseret og finansieret af bl.a. ”The Himalayan Committee” og under ledelse af John Hunt lykkedes det Tenzing og Hillary at nå toppen af Everest den 29. maj 1953. Bestigningen faldt sammen med dronning Elisabeths kroning og

blev derfor fejret med ekstra pomp og pragt. For endelig, efter 32 år, var det lykkedes at ”besejre” Everest, som man udtrykte det dengang.

Hunt havde hjemmefra udtænkt en plan i næsten militær præcision med tre bestigningsforsøg, bestående af to bjergbestigere i hvert forsøg.

Ekspeditionen gik frem efter planen, og den var flot, velplanlagt og veludført. Efter en del lejre op ad bjerget nåede Wilfred Noyce og Sherpa Annullu Sydpasset i 7.900 meter og etablerede en lille lejr, hvorfra man skulle se topforsøgene an. I dag er det den sidste og højeste lejr på normalvejen på Everest fra syd.

Charles Evans og Tom Bourdillon blev udpeget til at stå for første topforsøg. De var godt gående og stærke og nåede Sydtoppen i 8.750 meters højde, bare omkring 100 meter fra toppen. Desværre måtte de vende om på grund af mangel på tid og iltflasker.

Den 26. maj blev det andet forsøg iværksat med et par ganske fast besluttede og stærke gutter, nemlig Hillary og Tenzing. Herudover var Alfred Gregory, George Lowe, Ang Nyima, Pemba og Ang Temba med til at hjælpe. Der blev båret grej op til ”Ridge Camp”, en Camp IX i godt 8.530 meter, hvor Tenzing og Hillary overnattede i en lille usikker lejr, i hvilken Hillary siden har talt om en ”relativt komfortabel nat”.

Den 29. maj 1953 koger de lidt vand, spiser kiks og sardiner og starter topforsøget kl. 06:30. Vejret er stabilt og godt, og allerede

09:30 når de Sydtoppen, hvorfra de kunne se den sidste forhindring inden toppen.

På vejen ind til bjerget, helt nede fra Tengpoche klosteret, havde de i kikkert set en ca. 10 meter høj og næsten lodret klippe - en skarp forhindring, der blokerede vejen til toppen. Tenzing sikrede og Hillary klatrede klippen, der siden har været kendt som ”Hillary Step”. Den forsvandt i øvrigt stort set ved jordskælvet i 2015 og er af nogle blevet omdøbt ”Hillary Slope”.

Hillary og Tenzing nåede toppen af verdens højeste bjerg den 29. maj kl. 11:30. De gik med ilt, og Hillary har senere fortalt, at han bemærkede, at de ”blev klodsede og langsomme” efter bare få minutters fotografering uden iltmaskerne.

De tog billeder, Hillary kiggede efter Mallory ned ad nordsidens dramatiske skråninger, og de begravede et par stykker slik og et lille kors i sneen på toppen og begyndte nedstigningen efter 15 minutter.

Selvom både Hillary og Tenzing beskrev Everest 1953 som kulminationen på en holdindsats, var der en ganske intens, offentlig spekulation om, hvem af parret, der først satte fod på toppen. Eferfølgende afslørede Tenzing i sin selvbiografi ”Sneens tiger” fra 1955, at det var ham, der gjorde det.

Og så var der jo kroningen, for nyheden om ekspeditionens succes nåede pudsigt nok London præcis på morgenen for dronning Elisabeths kroning. Det var Times-reporteren James Morris, som

Hillary og Tenzing

1921-ekspeditionen. Det er Mallory nedst til venstre

Klavs Becker-Larsen og sherpaer i 1951

var med under hele Everest-ekspeditionen, der sendte en løber til Namche Bazaar, hvor en trådløs sender blev brugt til at videre-sende beskeden til London – og bestigningen af Everest må have været en af de sidste større begivenheder, der blev leveret til verden af en løber.

I øvrigt markerede førstebestigningen af Everest også, at Nepal kom på verdenskortet. Det medførte en lind strøm af ekspeditioner af forskellig art i 50'erne og et årti senere også egentlige rejsende, hvilket kulminerede med åbningen af Nepals første trekkingbureau, Mountain Travel i 1965.

Everest – lidt tal

- 1953: Førstebestigningen
- 1980: Bestigning nummer 100
- 1993: Bestigning nummer 500
- 2001: Bestigning nummer 1.000
- 2023: Over 12.000 bestigninger

I dag, ved udgangen af sæsonen i juni 2023, har Everest haft over 12.000 bestigninger af omkring 6.500 personer. Heraf var 50% "hjælpere" og højdearbejdere. Over 300 personer er omkommet undervejs. Alene i 2023 har Everest set 600 bestigninger, og udviklingen er ikke køn.

I øvrigt har 1.048 "sherpaer" besteget Everest mere end i alt 5.000 gange. Kami Rita har rekorden, han har været på toppen af Everest 28 gange. 115 personer har besteget Everest mere end 10 gange, heraf fem ikke-nepalesere.

Tre af historiens helt særlige Everest-nedslag:

Everest har én reel solobestigning, og det er Reinhold Messners helt utrolige bestigning i monsunen 1980, hvor han var alene på bjerget og besteg det uden brug af kunstig ilt. Spørgsmålet er, om det nogensinde bliver gentaget.

I 1986 går Jean Troillet og Erhard Loretan Hornbein couloiren på nordsiden af Everest i ren alpin stil (uden hjælp, uden ilt, ingen forudsatte faste reb og i én bevægelse opad). De bestiger verdens højeste bjerg på 43 timer. Der er vist kun seks bestigninger ad Hornbein Couloiren i alt.

I 1988 topper Stephen Venables Everest fra Kangshung Face (øst-siden, den mindst kendte af Everest's tre sider) på en tre-mands ekspedition ad en sindssyg rute. Der er vist kun tre bestigninger fra Kangshung Face.

Tillykke til alle, som har toppet Everest – og til Nepal for at have en af verdens største oplevelser i lige dele kultur og natur.

Danskere og Everest

Som outro tager vi et hurtigt overblik over de danske bestigninger af verdens højeste bjerg:

- 20 danskere har besteget Everest i alt 22 gange, heraf fire kvinder.
- Kun to af de danske bestigninger er ad en anden rute end normalvejene.
- Én dansker har besteget Everest uden kunstig ilt.

Lars Gundersen er stifter og indehaver af rejsebureauet Kipling Travel og administrerer Nepal rejseinfo-siden www.visitnepal.dk og bjergbestigningssiden www.mountains.dk. Lars har været turistambassadør for Nepal, formand for Dansk-Nepalesisk Selskab 2012-2019 og blev, ikke at forglemme, æresmedlem af selskabet i 2019.

Michael Knakkegaard Jørgensen på toppen den 23. maj 1995

HITI

- HISTORISK VANDFORSYNING I KATHMANDUDALEN

Af Surya og Chandra Prajapati
Oversættelse fra engelsk: Cæcilie Markussen Lund

Kathmandudalens historiske vandforsyning er både i arkitektonisk og teknisk henseende et overset mesterværk i verdensklasse.

Figur 1. Geografi og bosættelse af Kathmandudalen
Tegning: Ashim Kumar Manna

Introduktion

Mange af Nepal Visions læsere har været i Nepal, og i særdeleshed bliver Kathmandudalen besøgt. Glitteren, charmen og de talrige, helt unikke lagdelte templer, klostre og dejlige, men minimalistiske paladser trækker ofte beskuerens øjne mod himlen. I de fleste af gaderne, gårdene og vejkrydsene i Kathmandudalen vil den besøgende dog ofte også bemærke et arkitektonisk vidunder - det nedsænkede vandreservoir. Det fremstår oftest som mindre betydningsfuldt, men dets unikke karakter som et urbant hjælpemiddel, samt dets alder, gør *Hiti* til et stykke nepalesisk kulturarv, der er lige så storslået som de glørficerede templer. Mange betragter 'kun' *Hiti* som et arkitektonisk mesterværk, men bag arkitekturen findes der også en fascinerende historie samt en imponerende ingeniørrindsats og teknologi.

Det kræver en smule viden om Kathmandudalens oldtidshistorie at forstå *Hiti*: Det menes, at bosættelser i Nepal (dengang blev Kathmandudalen betragtet som Nepal) startede for omkring 6000 år siden. I forskellige hinduistiske skrifter såsom *Veda*, *Mahabharata* og *Ramayana* nævnes Nepal som gudernes land, de søgendes land eller bodslandet. Nepals første kongerige menes at være etableret af *Kirat*-kongen *Yalamber* omkring 1500 f.Kr.

Kiratter var økologisk bevidste, og de tilbad naturen. *Hiti*-systemet menes at stamme fra *Kirati*-æraen. Nepals nedskrevne historie begynder først med *Licchavi*-æraen (400 f.Kr. - 750 e.Kr.), som også kaldes Nepals guldalder, hvor kunst, arkitektur og økonomi nåede deres højdepunkt. Der findes adskillige optegnelser fra denne æra. Senere startede *Malla*-dynastiet på grundlag af *Licchavi*-æraen, og *Newar*-civilisationen blomstrede.

Arkitekt- og ingeniørbedrifter

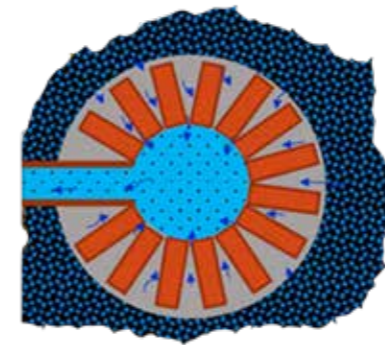
De fleste af de gamle civilisationer opstod og udvikledes ved flodbredder, og mange uddøde på grund af udtørring af vandressourcerne. Det er dog påvist, at man i Kathmandudalen formåede at opretholde sin vandforsyning i cirka 2000 år. Kathmandudalen er formet som en skål, der hvert år under monsunen modtager enorme mængder regnvand. *Hiti*-vandforsyningssystemet sikrer udnyttelsen af dette regnvand året rundt. Da *Licchavierne* kom til Kathmandudalen, blev de overraskede over at se, at indbyggerne boede på ret høje bakker og højdedrag, samt at der, til forskel fra civilisationerne langs Ganges bredder og store kanaler, på endnu højere beliggende steder var store damme til opbevaring af vand til byerne og til lavtliggende frugtbar landbrugsjord. *Licchavierne* brugte deres viden om kanaler fra lavlandet til at videreudvikle effektive vandforsyninger. De store damme var for det meste regnvandsreservoirer, men også grundvand og overfladevand blev tilført.

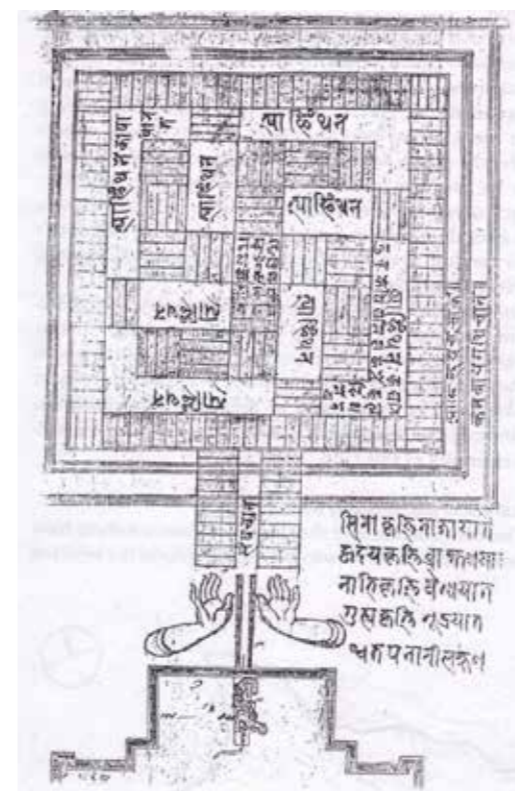
Figur 2. Hiti-system
Padma Sundar Joshi, UN Habitat

Hiti-systemet i Kathmandudalen er ikke bare en vandhane eller en dam. Selv i *Licchavi*-optegnelserne er *Hiti* beskrevet som et komplekst system, som en komplet pakke af kilder, opsamlere, transportveje, rensning, distribution og dræn. Senere, i *Malla*-æraen, blev vandinfiltrationsstyring føjet til systemet. Ideen om løbende, rent vand var meget vigtig i *Newar*-byerne. På *newari* betyder 'Hi' kontinuerlig bevægelse og 'Ti' transporthavn.

Ser man på de tekniske elementer, består det meste af *Hiti*-systemet af kanaler (*Rajkulo/Dehdha*), forsynings-søer (*Pokhari/Pukhu*), underjordiske akviferer (vandførende lag), indtag (*Navi Mandal*), vandløb (*Hiti Du*), opsamlingskammer (*Athal*), vandhanegårde (*Gahiti*), vandhaner (*Hiti Manga*) og dræn (*Nikas*).

Figur 3. Indtag, simpelt illustreret. PS Joshi

Figur 4. Indtag i Svastika form.
Gengivet af Raimund O. A Becker, Ritterspach

Hiti-systemet forsynes ikke kun af lokale kilder, som akviferer og brønde. Vandet føres fra fjerne ressourcer og fra bakker, der samler og fører overfladevand ad *Rajkulo/Dehdha* (kanaler) til *Pokhari/Pukhu* (damme) eller regnvands-reservoirer.

Disse *Pokhari/Pukhu* (forsynings-søer) føder *Aquifer* (de vandførende lag) og er forbundet hertil via underjordiske kanaler. På jordoverfladen over disse vandførende lag er der lavet haver, skove eller åbne rum.

Der er konstrueret infiltrationsgallerier eller indtag (*Navi Mandal*) til opsamling af vandet og kanalisering af det til vandhanerne. Omkring grundvandsmagasinet er murstenene placeret radiært, hvilket skaber et centralt kammer, hvor vand opsamles. Mellemrummene mellem murstenene er lavet så tæt, at kun vand kan trænge igennem dem, se figur 3. *Navi Mandals* blev også kon-

Figur 5. Opsamlingskammer (Athal). Save Nepa Valley

strueret i Svastika-formen, se figur 4. Murstensarrangementet adskiller de sand- og grusfyldte rum. Det centrale rum er det sted, hvor vand flyder fra grundvandsmagasinet og passerer gennem hullerne, fyldt med groft sand. Disse detaljer er nøje nedskrevet i fundne skrifter, endda med de rigtige dimensioner.

Det opsamlede og filtrerede vand løber gennem ledninger (*Hiti Du*), lavet af træ eller terrakotta, der kan sammenlignes med nutidens plastikrør. Forseglingerne af disse ledningers samlinger er lavet af *Gathu Chha*, en speciel slags sort ler, som i kontakt med fugt udvider sig og fungerer som en fin tætningsmasse. Flowet i disse ledninger fastholdes naturligt mellem 0,15 og 0,25 m/sek., så både skuring og bundfældning af sand og fine partikler undgås. Opsamlingskammer (*Athal*) er lavet af enten sten eller terrakotta og bruges, hvor der er behov for at ændre vandstanden og vandstrømmens retning.

Til sidst kommer den synlige del af *Hiti*-systemet, den nedsænkede vandhanegård (*Gahiti*) med den altid smukt udskårne stenhane (*Hiti*), hvorfra vandet kommer ud af systemet. Afløbet fra vandhanegården kanaliseres til damme, nedstrøms byerne. Disse damme bruges også til opsamling af overskydende regnvand, forebyggelse af jordskred, kunstvandig og rengøringsformål.

Historisk, religiøs og social betydning

Vandforsyningssystemerne blev bygget til alle indbyggere i Kathmandudalen, ikke kun til eliten og kongerne, så de udgør en fuldstændig og veludviklet, inkluderende infrastruktur. Selv når man

Figur 6. Manga Hiti, Patan. Rajesh Dhungana

Figur 7. Rensning af vådområder. My Republica

ser bort fra betydningen af Hiti'erne som et teknologisk vidunder i sig selv, gør deres dybt rodfæstede tilknytning til de sociokulturelle praksisser dem særdeles betydningsfulde. Festivaler, ritualer, traditioner og mange livsbegivenheder er direkte og indirekte forbundet med Hiti, hvilket på mange måder har hjulpet med til at opretholde brugen af Hiti'erne i århundreder.

Kathmandudalens store festivaler, der er relateret til vand, finder sted i den tørre årstid, hvor der er sparsomt med vand.

Det er også i den tørre tid, at man sikrer, at alle de vandførende dele af systemet fungerer godt, så systemet holdes i god stand i hele tørkesæsonen og derefter bliver klar til at modtage den næste monsunregn. En af de mest betydningsfulde vedligeholdelsesaktiviteter er badeceremonien for guden *Rato Machindranath* i Patan (*Bunga Dyah Nhawa*). Til ritualet tages helligt vand fra reservoirer i Lagankhel i Patan, hvor der er klynger af damme ovenfor bebyggelsen. Disse klynger er der for at sikre, at der er vand i dammene, for disse damme forsyner de lavere vandsystemer i byen. Først efter badeceremonien begynder selve *Rato Machindranath* karet-festivalen.

På samme måde er en anden festival i *Hadigaun, Tudaldevi Jatra (Tisa Malegu Jatra)* vigtig. Gudinden Tudaldevis karet trækkes ind i dammen, og optøget begynder. For at sikre, at der er vand i dammen, tager et hold mennesker i ugerne før festivalerne ud for at reparere og vedligeholde kanalen.

Afslutningen på disse festivalaktiviteter i den tørre sæson markeres af *Sithi Nakha*. *Sithi*-festivalen var en kulturel praksis for de indfødte newarer, og denne festival er udelukkende knyttet til vedligeholdelsen af forsyningskanalen og brøndsystemet. De lokale rengør brønde, damme og vandhanegården. Ud over at rense og vedligeholde anlægget, er der stor bevidsthed om at beskytte de økologisk følsomme områder, såsom vandskel, skove og naturlige kilder. Beskyttelsesforanstaltninger er også en del af de sociokulturelle systemer, fx begrænsning af omdannelse af skovjord til landbrug, fældning af træer, afbrænding af træer til trækul samt dyrkning af grøntfoder i vandskel.

Allerede tidlige historiske optegnelser fortæller om eksistensen af Hiti'erne og deres organisering. Optegnelser så tidligt som i 604 e.Kr. nævner *Paniya-Goshthi* og *Pranali-Goshthi* (der betyder socialisering af drift og distribution af drikkevand i tæt bebyggelse) og beskriver vedligeholdelse af systemet under festivaler. Mange andre kilder fra de tidlige Licchavi- og Malla-perioder nævner etableringen af *Guthi'er* (kooperativer) for Hiti'er.

Tidlige optegnelser nævner også vandkvaliteten. En optegnelse på *Hadigaun*, dateret 550 e.Kr., nævner *sushvada*, *shitala* og *vishudh-*

ha. Disse tre ord er adjektiver, der beskriver kvaliteten af drikkevandet: vand med god smag, kølighed og renlighed. Der blev med andre ord lagt vægt på smagen, hvilket betyder, at vandet skulle indeholde mineraler. Desuden blev der også lagt vægt på temperatur og renlighed.

Bortset fra den daglige anvendelse af vandet bruges det strømmende vand også til vigtige ritualer. Den kongelige guddom *Taleju* fra de tre kongeriger i Kathmandudalen skal tilbedes med vand fra arkitektonisk mere sublim vandhaner inde i paladset. Betydningen af vand fra disse vandhaner er eksemplificeret i en anden årlig begivenhed i Patan, *Kartik Nach* – en danseoplæsning af mystiske historier, hvor *Narasimha*, reinkarnationen af herskeren Vishnu, besejrer dæmonen, kaldet *Hiranyakasyapu*. Ved stykkets afslutning dræber herskeren dæmonen. Og den person, der spiller karakteren, bliver først genoplivet efter at have modtaget det hellige vand fra *Manga Hiti* (vandhanegård i den nordlige del af paladskomplekset).

Hvis Hiti tørrer ud, skal den kongelige præst hente vand fra selve kilden. Det viser, at vandledninger og vandsystemer er indlejret i festivaler og ritualer, og således kan de fortsætte med at fungere i årevis. Men det interessante er, at det nu virker begge veje. Bevarelsen af disse sociokulturelle strukturer hjælper os med at fortsætte de kulturelle praksisser, og opretholdelsen af disse kulturelle praksisser, som betyder så meget for vores kulturelle identitet, hjælper os med at forstå og bevare Hiti-systemet.

I gamle civilisationer er bygningsmassen som regel beregnet til guder og kongelige. Funktionelle bygningsværker er meget sjældne. Blandt sådanne sjældenheder hævder professor Sudarshan Raj Tiwari, at Hiti-vandforsyningssystemerne i Kathmandudalen kan sidestilles med det store bad i Moenjodaro-civilisationen ved Indus og med de romerske akvædukter. Og det faktum, at Hiti-strukturen er konstrueret for den almindelige mand, gør den endnu mere betydningsfuld.

Brødrene Surya og Chandra Prajapati har ikke deres interesse for Kathmandudalens historie fra fremmede. De kommer fra det gamle Bhaktapur, hvor familien gennem generationer har været pottemagere på Pottery Square. Surya har siden 2019 været ansat hos Envidan A/S i Silkeborg, hvor han er projektingeniør på *Jysk landsbyudvikling i Nepals* vandprojekt Water-2Nepal. Chandra er arkitekt med egen tegnestue i Kathmandu.

Figur 8. Kartik Nach. Elite Joshi

nepali bhanca

DET NEPALESISK KØKKEN

RESTAURANT | TAKE AWAY | CATERING

RESTAURANT NEPALI BANCHA

The Real taste of Nepal

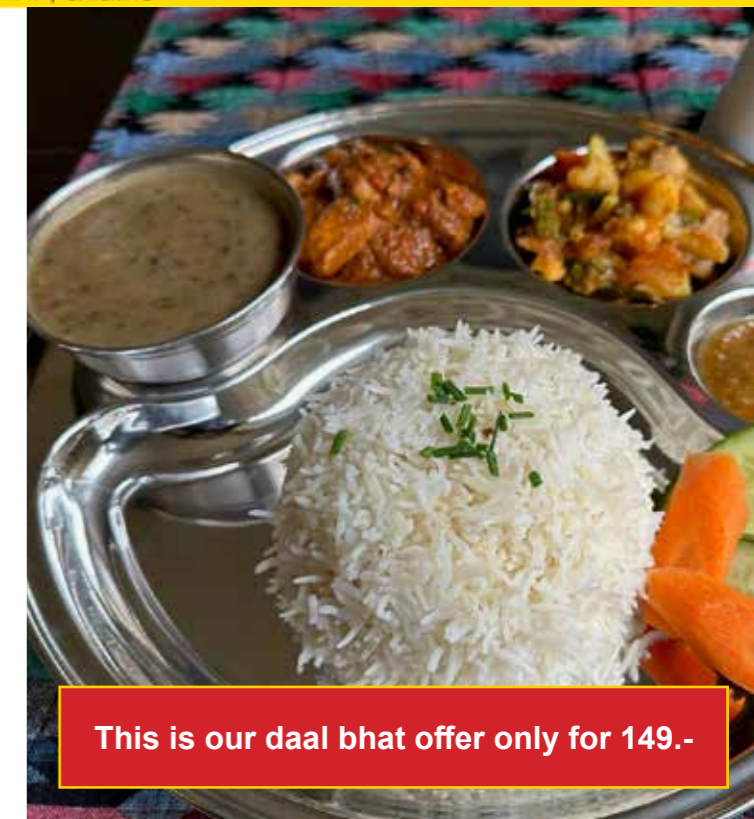
www.nepalibhancha.dk

H. C. Ørsteds Vej 50 D

1879 Frederiksberg C

Tlf.: 35355141

info@nepalibhancha.dk

This is our daal bhat offer only for 149.-

Drømmerejsen!

Nepal eksperten tilbyder både de store klassiske trek og de helt ukendte stier og seværdigheder rundt i hele det vidunderlige land.

Både som grupperejser med dansk rejseleder eller skræddersyet til dig som individuel tur.

Se vores oversigt og guide til trekking samt store kultur- og naturoplevelser i Nepal på www.kiplingtravel.dk eller ring til os på **47 16 12 20**.

Vi brænder for at gøre din næste rejse til en drømmerejse.

Altid dækket Rejsegarantifonden og Pakkerejseloven
Medlem af Danmarks Rejsebureau Forening

Telefon 47 16 12 20
www.kiplingtravel.dk

BARNEPRÆSTER OG LEVENDE GUDINDER

Tekst og foto: Ulrik Høj Johnsen

Patan har sin egen kumari. Selvom hun går i skole og bor ved sin familie, har hun mange rituelle forpligtigelser som fx Rato Machindranath, hvor hun er tilgængelig for menigheden

Nattens mørke ligger tungt over klostret. I gården sidder fem mænd foran indgangen til det lille fortættede rum med Buddha-figuren og synger messende i skæret fra de mange levende lys. De har sunget uafbrudt i næsten en time nu. Der kommer drypvist flere til. Nogle sætter sig og synger med, andre går en runde i klostrets gård, drejer på bedemøllerne, tænder et lys. Inde i sanctum, hvor kun barnepræsten, *bafacha*, og hans lidt ældre hjælpepræst må være, ringer bafacha med en klokke. Mændene holder inde med deres sang, og én af dem blæser i et horn. Hjelpepræsten hælder vand op i et fad, tager fadet med hen til Buddha og vasker nænsomt hans ansigt. Flere horn stemmer i. Bafacha følger opmærksomt den rituelle morgenvask af Buddha, mens han ringer med sin klokke, der hænger i en strop over skulderen. Som led i ritualet tager han derefter et spejl og holder det op foran Buddhas ansigt, hvorefter han vender sig om mod den lille forsamling foran indgangen til sanctum og holder spejlet op foran dem. Hjelpepræsten tager fadet med vand, som Buddha har fået vasket sit ansigt i og sprinkler vandet ud på forsamlingen. Mørket er så småt begyndt at slippe sit tag. Dagen har taget sin begyndelse.

Disse scener udspiller sig hver eneste morgen i *Kwa Bahal* - der måske er bedre kendt som Det Gyldne Tempel - som er det største af de 18 buddhistiske klostre i Patan. Som de har gjort i århundreder. Ritualerne følger en stram liturgi, og drengpræsten spiller en afgørende rolle. Bafacha er en dreng, der ikke må være fyldt 12 år. Derudover skal han tilhøre klostrets menighed. Menigheden i Kwa Bahal har omkring 5000 medlemmer og er den største buddhistiske menighed blandt newarerne, der er én af Nepals mere end 130 etniske grupper. Det at være bafacha er en ærefuld opgave - særligt for drengens far - der én gang i sit liv skal 'stille' med en dreng, der får den rituelle meget vigtige opgave at fungere som hovedpræst i Kwa Bahal for en måned. Barnepræstens vigtigste opgave er at sikre, at Buddha-figuren i sanctum har det godt. For menigheden er Buddha-figuren en levende inkarnation af Buddha selv. Han skal vækkes, vaskes og klargøres til at modtage de mange daglige tilbedere, der ofrer til Buddha og søger darshan, dvs. den lykkebringende øjenkontakt. Ifølge legenden er drengbørn, der endnu ikke er fyldt 12 år, bedst til denne opgave, da de endnu ikke er fordærvet af dårlighed som grådighed, had og misundelse. Som sådan er drengbørn særligt kvalificerede til at varetage en for menigheden så ekstremt vigtig rituel opgave.

Levende praksis på museum

Historien om barnepræsten i Kwa Bahal er udgangspunktet for en ny UNESCO-samling, som Moesgaard Museum lancerer i 2023.

UNESCO-samlingerne på museet er mobile undervisningssamlinger, hvis formål er at formidle verdens kulturelle mangfoldighed i forhold til samfundsrelevante emner for børn og unge på danske skole- og uddannelsesinstitutioner. I foråret 2023 var jeg for Moesgaard Museums etnografiske afdeling i Kathmandudalen, hvor jeg tilbragte tre uger i den gamle kongeby Patan. Her ligger Kwa Bahal, blot et par stenkast fra Durbar Square. Jeg var i forvejen godt bekendt med både Patan og Kwa Bahal, da jeg tidligere, over flere omgange, har lavet feltarbejde i området med fokus på kulturarv (se fx jubilæumsudgaven af Nepal Vision, 2018, nr. 2).

Megen af den kulturarv, som man kan opleve i Kathmandudalen - både den materielle og den immaterielle - er newarernes, der er dalens indfødte befolkning. Denne kulturarv tiltrækker hvert år et enormt antal turister, der forundres over og fascineres af den. Dette skyldes ikke mindst, at kulturarven i høj grad stadig er *levende*. De utallige små og store templer, gudfigurer, helligsteder, stupaer (buddhistiske konstruktioner) er stadig en del af det rituelle liv, som man kan opleve og forundres over. Særligt når man kommer fra vores danske kontekst, hvor vi har en noget anden tilgang til religion og ritualer. Den grundlæggende iagttagelse, jeg tidligere havde gjort, er, at religion i Nepal i langt højere grad er noget man *gør*, end noget man *tror på*. Min iagttagelse er naturligvis et postulat - men ikke desto mindre et postulat, der åbner for en række perspektiver og diskussioner, som i min antropologiske optik er interessante. Det er netop disse perspektiver og diskussioner om religion, tro og ritualer, som museet har villet indfange og formidle gennem en UNESCO-samling. Og når man primært formidler til børn og unge, virker det oplagt at tage udgangspunkt i eksempler, der er i 'børnehøjde'.

Levende gudinder

Foruden historien om barnepræsten i Kwa Bahal, sætter samlingen også fokus på kumari - en institution, som mange udlændinge har set eller hørt om. Den yndige kumari-pige med den karakteristiske make-up og imponerende dragt pryder nemlig mange turistbrochurer. Kumari betyder 'levende gudinde'. Hun repræsenterer er en anden af newarernes traditioner, der har stor rituel betydning i Kathmandudalen. Den mest berømte kumari - for der er flere - bor i sit hus, Kumari Ghar, ved Kathmandu Durbar Square. Kumari er en pige, hvis krop ganske tidligt identificeres som 'bolig' for gudinden Taleju eller Durga, som hun kaldes i hinduismen. Modsat drengpræsten, der blot skal opfylde sine forpligtelser i en måned, bor kumarien i Kathmandu adskilt fra sin familie, helt indtil hun går i puberteten. Kumari-institutionen går tilbage til det 17. århundrede, og helt frem til monarkiets

afskaffelse var den regerende monark afhængig af kumariens velsignelse for at regere sit rige.

Kumari-pigerne skal altid findes i helt bestemte newar-familier, der tilhører Shakya-kasten. Alle, der tilhører Shakya-kasten er buddhister, men mange af newarernes traditioner og ritualer er en, for udenforstående, ofte forvirrende sammenblanding af buddhisme og hinduisme. I følge traditionen skal en kumari gennemgå en række prøver, der skal afgøre, om gudinden virkelig har taget bolig i pigens krop. Når det er verificeret, venter der kumari-pigen i Kathmandu en noget anderledes tilværelse end hendes jævnaldrende. Hun må hverken berøre jorden eller spilde en dråbe blod og bliver i det hele taget behandlet som en guddommelig skabning. Som med nepalesernes andre guder kan de inkarneres mange steder på én gang - således også med Taleju/Durga. I skrivende stund er der i hvert fald fem piger i Kathmandudalen, der har status som kumarier. Pigen i Kathmandu har altid været underlagt de skrappeste krav, hvilket hænger sammen med kumariens historiske tilknytning til det nepalesiske kongehus.

Der er også en kumari i Patan, som udfylder rollen i forskellige rituelle sammenhænge som fx Rato Macchindranath, der er en vigtig religiøs festival. Under denne fejring sidder kumari-pigen udenfor det kloster, hun hører til og bliver tilbudt af de lokale. Modsat pigens i Kathmandu, bor kumarien i Patan hos sine forældre og passer sin skolegang som sine jævnaldrende.

Børns betydning for det rituelle liv

Barnepræsten bafacha og kumari er begge glimrende eksempler på, hvordan børn spiller vigtige roller i newarernes rituelle liv. Og begge eksempler understreger, at nogle rituelle handlinger nødvendigvis må udføres af børn. Barnepræsten, som jeg fulgte i april 2023, hedder Rujen, og han nød tydeligvis sin opgave. Godt nok skulle han tidligt op hver morgen og var i øvrigt underlagt en masse restriktioner (måtte ikke tage bad, ikke tage medicin, ikke klippe negle og skulle spise bestemte ting på bestemte tidspunkter osv.) Derudover skulle han tilbringe en hel måned inde i templet og måtte kun gå ud to gange om dagen for at ringe med en klokke i nabolaget. Når det er sagt, nød han tydeligvis den opmærksomhed, der fulgte med opgaven - hvad enten det var fra menigheden eller de mange turister, der hver dag lagde vejen forbi og gerne ville have taget nogle fotos.

Kumari-institutionen har derimod været udsat for kritik i de senere år. Ikke så overraskende har det vist sig, at det kan have meget store konsekvenser for de piger, der har været kumari. Det er måske heller ikke så mærkeligt endda, for langt hovedparten af pigerne (i hvert fald i Kathmandu) har levet afsondret fra familie og venner fra 3-4-årsalderen og frem til puberteten. Desuden har de typisk kun fået en yderst basal skoleundervisning (ingen kan lære en gudinde noget!) og har i øvrigt været underlagt et virvar af regler og tabuer, der på ingen måder beforder et sundt og normalt børneliv. Uanset hvad, så har kumari stadig en vigtig rituel funktion og enorm stor betydning for newarerne.

UNESCO-samlingen om barnepræsten og den levende gudinde lanceres i slutningen af 2023.

Se også artiklen om Det Gyldne Tempel i Nepal Vision, 2023, nr. 1

Når der skal indsættes en ny bafacha, skal der gøres status. Det betyder blandt andet, at alle genstande i sanctum skal optælles

Når morgenpujaen er overstået ved 9-tiden, begynder turisterne at komme. Templet er et yndet turistmål, og den lille præst får stor opmærksomhed

Ulrik Høj Johnsen er antropolog og museumsinspektør på Moesgaard Museum. I forbindelse med sit ph.d.-projekt, som satte fokus på museumssamlinger fra og kulturarv i Kathmandudalen, tilbragte Ulrik i perioden 2016-19 i alt næsten 10 måneder i Nepal.

HIMALAYA SKY
TRAVEL AND ADVENTURE
Join us for the journey you dream of

Mine varmeste anbefalinger til at vælge Himalaya sky som din næste rejsepartner til Nepal.

Martin Petersen
Micro-biogas Nepal

Drømmer du om at udforske og opdage Nepal? Vi er lige her for at give dig den mest mindeværdige oplevelse og enestående service på de unikke destinationer i Himalaya

Kulturture • Helikopterture • Vandring • Mountain Biking • Bjergbestigning • Rafting

himalayasky.com

For mere info kontakt info@himalayasky.com eller Martin.p@ure-smykker.dk

FOLKETÆLLING 2021

Af Jørgen Rendsvig

Tegning fra Nepalsansar

– EN ADMINISTRATIV, ORGANISATORISK OG LOGISTISK BEDRIFT

Hvert 10. år gennemføres der folketællinger i Nepal. Ikke ved at lave et udtræk af CPR-registret, for det findes ikke, men ved at sende i 10.000-vis af tællere ud i alle distrikter, alle kommuner og alle landsbyer. Interessante forskydninger bliver synlige i resultaterne.

Sidste tælling foregik i juni 2011, så egentlig skulle der tælles igen i sommeren 2021, men tanken om, at tællerne kunne risikere at sprede coronaen ud over landet, gjorde, at tællingen blev udsat til smittebølgen var klinget af. Så det blev i november 2021, at al-Nepal blev skrevet i mandtal.

Hvordan organiseres en folketælling?

Ja, Nepal er jo delt op i syv provinser, 77 distrikter, 753 kommuner (municipalities) af forskellig type og størrelse, og hver kommune er delt op i mindst fem wards, i alt 6743 wards. Men dette system er ikke finmasket nok til folketællingsformål. Her arbejder man med yderligere en underdeling: enumeration areas (EA). Hvert EA skal besøges af én tæller og skal have mellem 100 og 160 husstande i 'mountains', mellem 170 og 200 i 'hills' og 220-250 i Terai.* Opdelingen skal naturligvis laves sådan, at alle husstande er omfattet, og ingen husstand indgår i flere EA'er. Op så skal kortene bare printes ud og fordeles. Der blev printet ikke mindre end 70.000 kort!

Planlægningen af hele denne manøvre startede i august 2018.

Stillingerne som tællere blev slået op med krav om 10 + 2 års skolegang. 35.657 tællere blev ansat. De skulle ledes af supervisors. Her var kravet en bacheloreksamen. 50.000 ansøgte, og 8.545 blev ansat. Ved ansættelserne sørgede man for kønsmæssig balance, for repræsentation af kaster, etniske grupper og dalitter. Personer med kendskab til det lokale sprog blev foretrukket.

58.000 tasker, 58.000 kasketter, 55.000 lommelygter, 82.000 røde kuglepenne, 304.000 blå kuglepenne, 168.300 store hæfter med hovedspørgeskemaet, hver med 50 spørgeskemaer, 51.000 små hæfter med hovedspørgeskemaet, hver med 20 spørgeskemaer,

56.000 manualer til tællerne, 13.000 manualer til supervisorne, brochurer, pamfletter, klistermærker, plakater, identitetskort og meget, meget mere. Anskaffelserne blev foretaget efter udbudsforretninger i flere omgange over flere år.

En bygning blev lejet, alene med det formål at opbevare, pakke og fordele alle disse materialer. 25 medarbejdere arbejdede her i et år for at modtage, håndtere og afsende alle disse materialer. At få materialerne afsendt til de forskellige dele af landet, så de var fremme til tiden, var også en speciel udfordring i et land med Nepals infrastruktur.

Alle distrikts-folketællingskontorer – undtagen Dolpa og Humla – blev forsynet med lejede biler i to en halv måned.

Op efter tællingen var gennemført, skulle skemaerne sendes fra EA'erne til distrikts-folketællingskontoret, der samlede og pakkede skemaerne og sendte dem til lagerbygningen. Fra Dolpa og Humla blev de sendt med helikopter.

Hele processen blev understøttet af en bredspektret mediekampagne på mange sprog. Trykte medier, TV-stationer og lokale radiostationer var en selvfølge. Visse meddelelser blev videregivet af fastnet- og mobiltelefonssystemerne, inden opkald blev stillet igennem.

Som nævnt blev tællingen udsat fra juni til november 2021. Hele det omfattende apparat var dog sat i bevægelse længe før, og da udsættelsen blev meddelt, var uddannelsen af tællerne netop afsluttet. Det blev derfor nødvendigt at gennemføre et opfriskningsforløb tæt på den faktiske tælling i november. Coronaen huserede dog stadig i Nepal, mens folketællingen fandt sted. For at beskytte

*) Det er almindeligt i statistikkerne at dele landet op i 'økologiske bæltter'. Herved forstås ved Terai alle de 21 distrikter, der har grænse til Indien, - ved 'Mountains' de 16 distrikter, der har grænse til Kina plus Bajura, Kalikot og Jumla og minus Gorkha (der regnes til 'Hills'), - og ved 'Hills' resten, dvs. 40 distrikter. Tabellerne er udspecificeret for hele landet - på økologisk bælte, på provins og på distrikt.

både staben af tællere m.v. og befolkningen mod smitte, var alle forsynet med ansigtsmaske og visir samt hånddesinfektionsmiddel. Tællingen blev kompliceret af flere grunde. Den blev gennemført som en kombination af dataopsamling vha. spørgeskemaer, tablets og en web-portal. Det var lidt som at foretage tre folketællinger på én gang. Desuden var der et stort ønske fra de forskellige involverede myndigheder om at få en række forhold belyst. Da Nepal ikke har et stort løbende registreringsapparat, og da landet siden tællingen i 2011 har været igennem en strukturreform, der har introduceret nye provinser og nye kommunestruktur, havde disse instanser et presserende behov for at opsamle viden om deres befolkning og bygninger. Modsat var der grænser for, hvor mange spørgsmål både tællere og befolkningen kunne antages at have tålmodighed til at håndtere. Kompromisset blev 55 spørgsmål, selv om det var en del flere end ledelsen af folketællingen anså for optimalt.

Tællerne skulle jo også træffe folk hjemme. Det kunne gå på landet, men i de stærkt urbaniserede dele af Nepal var det et problem. Folk var på arbejde, hjemmet var låst, og måske var man også forsigtige med at lukke fremmede ind. Men som det hedder: "De fleste af respondenterne deltog i undersøgelsen". Ifølge OnlineKhabar.com har en efterfølgende opgørelse dog vist, at der manglede 772.000 i det samlede tal, således at det rigtige folketal skulle være 29.937.000.

Princippet var, at folk skulle tælles dér, hvor de normalt bor. Det er ikke nødvendigvis det samme som deres 'permanente adresse'. Denne er nemlig baseret på, hvor man har sin fødselsattest fra eller formelt har fået registreret flytning til.

Folk undrer sig undertiden over, at tallene fra valglisten ikke stemmer med folketællingerne. Det skyldes, at det er den permanente adresse, der danner grundlaget for valglisten, mens folk som nævnt ved folketællingen tælles der, 'hvor de normalt bor'. Derfor ser man også typisk en stor rejseaktivitet i forbindelse med valgene.

Folketællingen skal også danne grundlag for planlægning af forskellige offentlige ydelser, så derfor har man behov for at vide, hvor folk faktisk bor. Selv om man er midlertidigt væk pga. pilgrimsrejse, behandling, arbejde eller lignende, tæller man med, så længe fraværet er under seks måneder. Ellers lander man i kategorien 'fraværende befolkning'. Det er ikke nødvendigvis enkelt.

Men opgaven blev løst. Skemaerne kom ind og blev bearbejdet, og den første rapport på 614 sider med tekst og tabeller blev offentliggjort i marts 2023. Delrapporten om by- og landkommunerne er på 572 sider, og i juni fulgte delrapporten på 512 sider om kaste, etnicitet, religion og sprog. Jeg synes, at det er en bedrift, både administrativt-styringsmæssigt og logistisk.

Godt gået.

RESULTATERNE

- OG SÅ TIL HVAD DER KOM UD AF ANSTRENGELSERNE

Samlet tal og kønsfordeling

Det samlede folketal var pr. 25. november 2021 29.165.000. Det er flere end i 2011, hvor der var 26.495.000 indbyggere. Det svarer til en årlig befolkningstilvækst i 2021 på 0,92% mod 1,35% i 2011.

I perioden fra 1952 til 2001 lå den årlige befolkningstilvækst generelt på mellem 2 og 3 procent.

Befolkningstilvæksten i procent. Nepali Times, 31.3.2023

Stigningen i folketallet på lige godt 10% er i underkanten af, hvad man kunne forvente af et land som Nepal. Den mest nærliggende forklaring på, at folketallet ikke er steget mere, er migra-

tionen til især Golfen og Sydøstasien. Officielt angives antallet af nepalesere, der er bosat uden for landet, til 2,2 mio. – 1,8 mio. mænd og 0,4 mio. kvinder. Her vurderer Nepali Times (nr. 1155, 31.3.2023), at tallet for udlandsnepalesere er groft undervurderet. Mere end 4,7 mio. har søgt om arbejdstilladelse uden for landet siden 2008. Selv om mange er vendt tilbage, har 1,8 mio. dog fornyet deres arbejdstilladelser siden 2011, og 350.000 har søgt i finansåret 2021/22. Værre er det, at tallene ikke omfatter dem, der er taget til Indien, da ikke skal have særlig tilladelse og derfor ikke sætter spor i de officielle registreringer. Endelig har man heller ikke medregnet i hundredtusindvis af nepalesere, der er rejst ud for at studere i udlandet, slutter Nepali Times. Det kan tilføjes, at nepalesere, der får fx dansk statsborgerskab, samtidig mister deres nepalesiske statsborgerskab. De vil så heller ikke tælle med.

Fordelingen kvinder/mænd er 51,1%/48,9%. Når man sammenligner med Danmark – 50,3%/49,7% - kan man igen antage, at det forhold, at flere mænd end kvinder migrerer, er årsagen til det større kvindeoverskud.

Nepal er ikke ramt af CPR-numre med lige/ulige slutciffrer. Man har udover 'mand' og 'kvinde' også haft mulighed for at svare 'andet'. Det har næsten 3.000 gjort! Flest naturligvis i Kathmandu og resten af Bagmati-provinsen, men næstflest i Madesh. Befolkningstætheden er nu oppe på 198 indbyggere pr. kvadratkilometer (Danmark 138). Men hvor befolkningen nok ikke er helt jævnt fordelt i Danmark, stikker det dog helt af i Nepal: Yderpunkterne er Terai med 460 indb./km² og 'Mountains' med 34 – lavest i Manang-distriktet med tre indb./km².

Af de to befolkningspyramider, der viser befolkningens køns- og aldersfordeling for hhv. 2011 og 2021, ses, at befolkningen relativt er blevet ældre. De største aldersårgegninger forskyder sig opad, og de nye børnegenerationer er relativt små. Det ses også, at kønsfordelingen i 2011 var meget skæv for aldersårgangene fra knap 20 til 40 år. Det gælder i endnu højere grad i 2021, og her gælder det helt op til 50 år. De, der tog ud for at arbejde, er altså i høj grad blevet uden for Nepal.

Fødselsattester

Tre mio. er børn under fem år. 74% af dem har en fødselsattest, mens 26% ikke har. Det lyder som om, de vil få et problem senere i livet, fx når de skal have et pas eller et kørekort eller et National Identity Card.

Hvor bor nepaleserne?

I 2021 boede ikke mindre end 54% af befolkningen i Terai. I 2011 var det 50%. 'Hills' havde 40% i 2021 mod 43% i 2011. Endelig havde 'Mountains' 6% nu mod 7% i 2011. Der er altså en tydelig forskydning fra både 'Mountains' og 'Hills' til Terai. Eller sagt med andre ord: en forskydning fra landbrug til byerhvervene.

Det viser sig også, at to tredjedele af befolkningen bor i bykommuner, mens én tredjedel bor i landkommuner.

Bygningstællingen

For første gang er alle landets bygninger talt op og fordelt efter formål. Af de 7,5 mio. bygninger bliver 72% primært brugt som boliger. 10% er udhuse eller til lager/opbevaring. 3% bruges til forretning/handel. 3% fordeler sig på undervisning, industri, institutioner, regeringen, hoteller, sundhed og banker m.v. Endelig er 12% enten ledige eller brugt til andre formål. Nepal er stadig primært et selvejeland: 86% af husstandene ejer deres egen bolig.

Af de 6,7 mio. husstande bor 3,5 mio. i huse med ydermure af mursten, muret op med cement, 2 mio. har vægge af mursten, holdt sammen af mudder, 0,8 mio. har ydervægge af bambus, mens resten er lavet af brædder, jernplader, soltørrede mursten eller andet.

2,8 mio. har tag af galvaniserede jernplader. Det er i øvrigt et materiale, der giver et dårligt indeklima. Taget er varmt om sommeren, og det danner kondens på undersiden og ender med at ruste trods galvaniseringen. 2.5 mio. har tag af jernbeton, 0,6 mio. har tagsten, 0,4 mio. har sten/skifer, mens resten har stråtag eller andet.

Gulvene er af cement hos 3,2 mio. husstande, og hos 3,1 mio. er de lerstampede. Resten har gulve af fliser, træ, mursten eller andet.

Drikkevand

57% af husstandene får vand fra haner – enten indlagt eller uden for ejendommen (2011: 48%). 30% får vandet fra en brønd med håndpumpe (2011: 35%), mens 3,6% husstande henter deres vand med spande fra åbne brønde eller vandhuller (2011: 7,2 %), 4,6% af husstandene benytter sig af vand fra flaske eller tankbil, mens 3,9% benytter vand fra kildevæld og 0,4 % vand fra andre vandløb. Udviklingen går, omend ikke stærkt, mod renere vand og mindre belastning af sundhedsvæsenet som følge af urent vand.

Madlavning

Ca. halvdelen (51%) bruger stadig brænde ved madlavningen (2011: 64%). Det er en meget gunstig udvikling, dels for afskovningen, dels for forureningen med brænderøg i køkkenerne. Flaskegas bruges af 44% (2011:21%). Komøg bruges af 3% (2011: 10%). Disse forskydninger hænger også sammen med, at flere flytter væk fra bjergene for at slå sig ned i byerne i Terai.

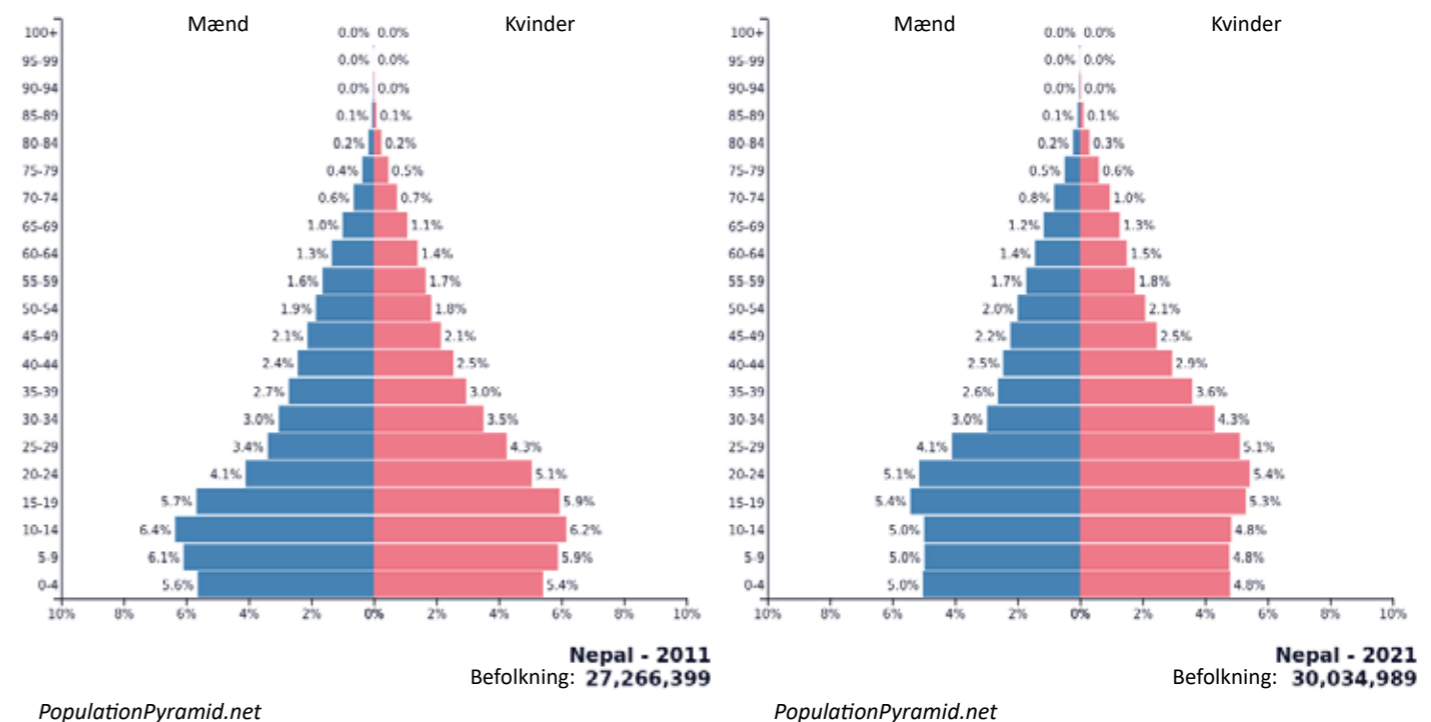
Belysning

Elektricitet er nu nået ud til 92% af husstandene (2011: 67%). Solenergi bruges af 6,6 % (2011: 8%) og petroleumslamper 0,6% (2011: 18%!). Her er sket en stor velfærdsudvikling i landdistrikterne. Strømmen bruges jo også til mobiltelefoner og TV.

Forbrugsgoder

73% af husstandene råder over en smartphones (2011: 65% havde mobiltelefon). Næsten halvdelen har TV, 37% har internetadgang. 27% har motorcykel, mens 3% har bil.

Toiletter

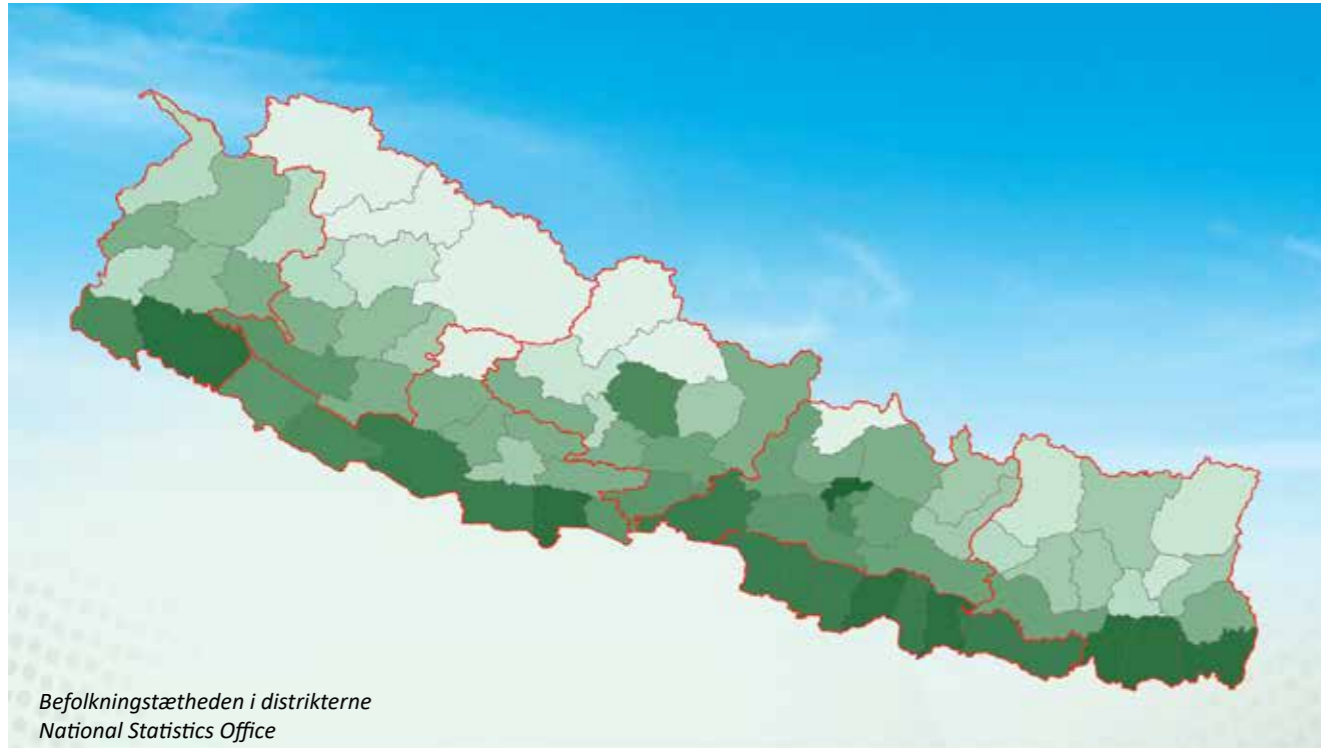

PopulationPyramid.net

PopulationPyramid.net

FRA HIMALAYA TIL KOLDING

Tekst og foto: Niels Damsgaard Hansen

Befolkningstætheden i distrikterne
National Statistics Office

Over 95% har en eller anden form for toilet. I 2011 havde 38% ikke adgang til noget toilet. Også her er der en stor velfærds- og sundhedsforbedring.

Analfabetisme

Andelen, der kan læse og skrive, stiger heldigvis:

2001: 54%
2011: 66%
2021: 76%.

Der er formentlig en hel generation af ældre, der aldrig har fået lært at læse, og som heller aldrig vil få det lært. Efterhånden som de dør, stiger procenten, da mange flere end 76% af nutidens børn lærer at læse og skrive. Kvinderne er desværre stadig bagud her: under 70% kan læse og skrive. Det er dog bedre end for 10 år siden, hvor det kun gjaldt 57%. Analfabetismen er lidt større på landet end i byerne.

Uddannelse

Ud af dem, der kan læse og skrive, har 29% (kun) gennemført 1-5 klasse. 20% har gennemført 8. klasse eller secondary level, mens 9,5% har bestået SLC eller 10. klasse. Endelig har næsten 20% gennemført en uddannelse herudover.

Alder ved ægteskab

Det er overraskende, at 0,3% bliver gift, når de er under 10 år! 7% er mellem 10 og 14 år, mens 22% er mellem 15 og 17. Den nepalesiske ægteskabsalder er 20 år, så ca. en tredjedel er mindreårige, når de bliver gift. Her er virkelig en kulturforskel. Nogle steder – bl.a. i Kalikot-distriktet – er der kommet fokus på området, og her er religiøse ledere og andre gået sammen for at bekæmpe denne tradition.

34% af de 'nogensinde gifte over 10 år' er mellem 18 og 20 år ved indgåelsen af deres første ægteskab. Hertil kommer 33% over 10 år, der er ugifte på tællingstidspunktet.

Børn bor hjemme

Af Nepals næsten 10 mio. børn under 18 år bor 78% hjemme sammen med begge deres forældre. 17% bor hos moderen og 1% hos faderen. 3% bor hos andre familiemedlemmer.

Kaste og etnicitet

Opgørelsen omfatter denne gang 142 kaster og etniske grupper, dvs. at der er identificeret 17 nye. De to største grupper er dog – lige som sidst – chhetrier og brahminere. Generelt er de talmæssige forskydninger små.

Modersmål

Der er 124 sprog i Nepal. Nepali er – som sidst – modersmål for 45% af befolkningen. Næststørst er maithili med 11% (12% i 2011). I alt 21 forskellige sprog er modersmål for 100.000 eller derover. 23 registrerede sprog tales af under 1.000.

Til de 45% kommer 46%, der har angivet nepali som deres andet-sprog. Så kan du nepali, kan du klare dig de fleste steder.

Religion

Hinduisme (81%), buddhisme (8%) og islam (5%) er de tre største religioner i landet. Andelen af buddhister er svagt faldende, mens andelen med islam er svagt stigende.

Jørgen har rejst i Nepal igennem 20 år og har interesseret sig for både trekking og samfundsforhold.

– EN MARKANT LIVSHISTORIE

Der er lang vej fra at vokse op i et lille samfund i Himalaya i Nepal til at være uddannelsesansvarlig overlæge på Kolding Sygehus. Ikke så meget geografisk, hvor vi i dag flyver fra den ene ende af verden til den anden på få timer. Men i høj grad kulturelt, socialt og i hverdagen.

Amrit Rai er født i en mindre landsby i bjergene, og da hans forældre tidligt i hans liv fik arbejde i universitetsbyen Dharan, flyttede han selvfølgelig med til den del af Nepal, som skiller de høje bjerge fra lavlandet.

Det skulle vise sig, at han var en begavet elev – så dygtig var han, at hans vej til et studie på universitet ikke alene var en mulighed, men nærmere en pligt.

Valget stod mellem enten læge- eller ingeniørstudiet. Han valgte lægestudiet, som blev gennemført på det offentlige universitet i Dharan fra 1993 til 2000. Med sin nye titel i hånden spekulerede Amrit Rai på, hvad han så skulle udforske?

Valget faldt på at skrive en ph.d. på Panum Institutet, der er en del af Københavns Universitet. Inden han i 2001 tog til Danmark, arbejdede han som læge i Nepal i cirka seks måneder.

Han valgte at forske i komplikationer på mus som følge af diabetes. Et fagområde, der internationalt kun beskæftiger 20-25 forskere. I 2006 fik han godkendt sin ph.d.

Professoren på Panum Institutet havde iagttaget, at Amrit Rai havde gode hænder til kirurgi og foreslog ham at søge job

inden for karkirurgi. Så efter et halvt år som læge i Sverige og efter sine obligatoriske to danske prøveansættelser, fik han job i Gentofte, Slagelse og København, hvor han uddannede sig til speciallæge i karkirurgi. Undervejs havde han dog sendt mange ansøgninger, der blev afvist.

I 2014 fik han fast ansættelse ved Kolding Sygehus. I dag er han uddannelsesansvarlig overlæge i karkirurgi og lektor i medicinsk pædagogik i Region Syd og lektor i karkirurgi med ansvar for undervisning af de studerende i Odense, Esbjerg og Kolding.

Siden ansættelsen i 2014 har Amrit Rai boet i Kolding sammen med sin hustru Binsa Limbu Rai, der også er fra Nepal. Hun var allerede uddannet sygeplejerske, før hun kom til Danmark og er i dag også ansat på sygehuset i Kolding.

Efterhånden har Amrit Rai tilbragt cirka halvdelen af sit liv i Danmark. Og selv konstaterer han:

- Det føles som hjemme, og min søn har ikke kendt andet.

SUNDHED

Tekst og foto: Niels Damsgaard Hansen

- årsag og remedier opfattes generelt forskelligt i Nepal og Danmark, fortæller overlæge og lektor i karkirurgi Amrit Rai, Kolding Sygehus. Det ikke-målbare betyder mere i Nepal end i Danmark.

Hvorfor bliver jeg syg? Og hvordan kommer jeg over min sygdom?

Svarene på de to spørgsmål kan være yderst forskellige, afhængig af hvem, man spørger. Fx om man spørger folk på gaden i Nepal eller i Danmark.

Selvfølgelig vil der være meget forskellige svar i begge lande – men ifølge nepalesiske Amrit Rai, der i en årrække har arbejdet i Danmark, er der også klare forskelle mellem Nepal og Danmark i den generelle opfattelse af sygdommes årsager og deres helbredelse.

- I stedet for at fokusere på forskelle, vil jeg hellere se på, hvordan en nepaleser ser på sundhed og sygdomme.

- Jeg er jo ikke ekspert i, hvordan en dansker tænker på disse forhold - udover det, jeg beskæftiger mig med her, påpeger han.

Opfatter sundhed nogenlunde ens

Amrit Rai har – udover selv at være opvokset og til dels uddannet i Nepal – læst en del litteratur om nepalesisk opfattelse af sundhed og sygdom.

- Opfattelsen af sundhed er egentlig ikke så forskellig. En sund krop er en krop, der fungerer til daglig.

- For eksempel, hvis et barn spiser, leger og sover uden problemer, er det et sundt barn, forklarer han. Det samme gælder for voksne, hvis adfærd ligger inden for normalområdet. Men sundhed handler også om, hvorvidt man er robust eller ej i sind og krop. Men man kan godt være sund uden at være robust.

Sundhed fordrer god balance

Et andet element, som knytter an til begrebet sundhed, er balance.

- Både i forhold til dig selv og i forhold til dine omgivelser, siger Amrit Rai.

Det kan for eksempel have med klima at gøre. Hvis det er for varmt eller koldt, kan man blive syg, hvis man ikke klæder sig efter forholdene.

- Man skal kun have lidt tøj på, når det er meget varmt, og meget tøj på, når det er koldt, uddyber han.

Men balance handler i lige så høj grad om forholdet mellem den fysiske verden og så alle de øvrige verdener. Som oververdenen og underverdenen, spøgelses-

verdenen og den verden, hvor de døde mennesker tager hen.

Vigtigt at forstå konceptet

Amrit Rai påpeger den store vigtighed af at forstå konceptet omkring balance.

- Hvis der er noget galt med balancerne i krop eller sind, får man sygdomme af forskellig slags. Det er en modsætning til vestlig tænkning, hvor forståelsen af sygdomme er baseret på videnskabelige definitioner, pointerer han.

"Derfor skal vi selv og lægerne tænke i sygdom som kulturelt betinget for at opnå størst mulig sundhed gennem livet."

I Vesten skal der være en årsag, som kan måles/registreres i forbindelse med, at diagnosen stilles. Det kan være forekomsten af fx bakterier, som er uden for normalområdet.

- Sådan er det ikke i Nepal. Der er der rigtig mange, traditionelle tankegange, vi har

nedarvet gennem rigtig mange år, som kombineres med alt det nye, vi har lært.

- Det giver en blanding af det hele, og det, vi er gode til som nepalesere, er at sammensætte det, så det passer til én og til den situation, man er havnet i, forklarer han.

Hovedpine kan være selvforskyldt

Hvis man for eksempel har hovedpine fire-fem dage i træk, vil mange danskere begynde at overveje, om man fejler noget i hjernen? Og vil derfor opsøge læge.

Men det gør mange nepalesere ikke. De vil i stedet tænke, om de har gjort noget forkert i forhold til sig selv eller de ritualer, man plejer at udøve?

- Årsagen til hovedpinen kan eksempelvis være, at man gik mod solen rundt om templet, hvor man altid skal gå med solen rundt, forklarer Amrit Rai.

Altså kan ens egen forkerte adfærd være årsag til sygdom.

- Vi kan sige, at i Nepal er der en meget mere pluralistisk opfattelse af årsagerne til sygdomme, påpeger han.

Sygdomme kan således forklares ud fra mange flere vinkler, end vi i Vesten er vant til.

Behandling knytter an til årsagen

Når der er flere årsager til en sygdom eller en ubalance, er der tilsvarende brug for flere forskellige behandlinger.

- Man kan have spist noget, ligget forkert eller gjort noget forkert i forhold til omgivelserne eller de højere magter. Rigtig mange tror, at når en kvinde går i templet, når hun menstruerer, så bliver hun syg. Menstruerende kvinder betragtes som urene af en stor del af den nepalesiske befolkning, fortæller Amrit Rai.

Man mener også, at kønssygdomme skyldes den adfærd, man har udvist. Det samme gælder for spedalskhed.

- Mennesker, der får disse sygdomme, bliver nærmest fordrevet fra landsbyerne eller henvist til et lukket område.

- Man anser disse sygdomme som nogle sygdomme, guderne har påført de enkelte på grund af deres adfærd og ikke som smitsomme sygdomme, der er overført, konstaterer han.

Helbredelse er også pluralistisk

Selv tror Amrit Rai med sin lægefaglige baggrund ikke på, at guder eller andre overnaturlige kræfter kan påføre os sygdomme.

- Jeg bruger selv vestlige metoder til helbredelse, siger han.

Det gør mange nepalesere også – og samtidig vil de stadig tage hen til templet for at ofre.

- Så i deres helbredelse tænker de også pluralistisk, ved at gøre både det ene og det andet, påpeger han.

Samtidig er det en kendsgerning, at blandt andet i Vesten er mange sygdomme psy-

kosomatiske. De skyldes ens forestilling om, at man er syg, hvilket i øvrigt også kan føre til hypokondri.

- Når man læser til læge og læser og lærer om sygdomme, vil en del begynde at tro, at de har den eller de sygdomme, man læser og lærer om, forklarer Amrit Rai. Det kaldes 'Medical Student Syndrom'.

Mentale sygdomme fra højere magter

De højere magter kan ikke alene påføre fysiske sygdomme, som eksempelvis et brækket ben efter at være væltet på en cykel. De kan også påføre os mentale sygdomme.

- Når en person har anden adfærd end den normale, vil mange nepalesere tænke, at det er påført den pågældende af dæmoner, spøgelser eller andre højere magter, siger Amrit Rai.

Således er det en udbredt overbevisning blandt nepalesere, at mange psykiske sygdomme har overnaturlige årsager.

Det har den konsekvens, at de pågældende ikke bliver bragt til læge eller sygehus, men til shamanen, templet eller andre, man anser for at have evner til at behandle vedkommende.

Helbredelse hviler på troen på samme

I Vesten ved vi også godt, at vores helbredelse i høj grad hænger sammen med, at vi selv tror på, at vi bliver sunde igen.

Det er videnskabeligt bevist med eksempelvis placebo-effekten, hvor behandling alene med en kalktablet kurerer en sygdom, hvis blot man tror på helbredelsen.

- Vi tror, vi har fået den rigtige medicin, og så bliver vi raske, siger Amrit Rai.

Altså spiller det mentale også en stor rolle i den vestlige helbredelse.

Ikke et spørgsmål om rigtigt og forkert

Amrit Rai advarer mod at skelne mellem rigtigt og forkert, når det handler om opfattelsen af årsagerne til sygdomme og midlerne til helbredelse af samme.

- Man skal tænke på konteksten. Tidligere havde nepaleserne ikke andre muligheder for helbredelse end dem, som nu er en del af deres pluralistiske tilgang, pointerer han. Han peger også på placebo-effekten som en del af helbredelsen.

- Der er den åbenlyse forskel mellem Nepal og Vesten, at vi i den vestlige verden i dag i høj grad bygger på viden frem for tro. Der skal foreligge data og beviser, hvilket ikke gør sig gældende i det traditionelle Nepal, hvor viden er baseret på det, far og farfar gjorde, uddyber han.

- Og det kan ikke siges at være hverken forkert eller rigtigt.

Derfor skal vi selv og lægerne tænke i sygdom som kulturelt betinget for at opnå størst mulig sundhed gennem livet.

Niels Damsgaard Hansen er freelance journalist og er erhvervsrådgiver for Jysk landsbyudvikling i Nepal.

Amrit Rai vil i tilslutning til selskabets generalforsamling den 25. april 2024 fortælle mere om sit syn på sundhedsopfattelser i Nepal.

Amrit Rai ved indgangen til afdelingen, hvor han er uddannelsesansvarlig overlæge.

I denne operationsstue opererer Amrit Rai to-tre patienter hver uge.

TÆTTERE PÅ STILHEDEN

Beklædning og udstyr skabt til at holde.
Designet til friluftsliv.

Besøg os i København, Field's, Lyngby, Roskilde, Næstved, Odense, Herning, Kolding, Aarhus, Randers og Aalborg eller på friluftsland.dk

FRILUFTSLAND

LØST OG FAST
Ved Jørgen Rendsvig

MOTORCYKLER

Royal Enfield er det ikoniske motorcykelmærke i Nepal. Koncernen har ganske vist sin base i Tamil Nadu i det sydlige Indien, men mærket er meget populært i Nepal. Nu har Royal Enfield etableret en ny samlefabrik i Birgunj, lige ved grænsen til Indien. Samlefabrikken kan levere 20.000 motorcykler om året.

Nepali Times, 9. juni 2023

KODO KO RAKSI

I den østlige del af Nepal er hjemmebrændt hirse-snaps populært. Fx har byen Hile i Dhankuta-distriktet en kæmpe model af det særlige krus med sugerør stående midt på torvet. Nu forsøjes det i nabolikdistriktet Tehrathum, at produktionen lovliggøres. Herved håber man på at skabe jobs, at fremme hirseproduktionen og at skaffe indtægter til landdistrikterne. Man ser også eksportmuligheder og en chance for en niche på det globale marked. Samt øgede skatteindtægter. Rent win-win.

Kathmandu Post, 30.8.2023

GRÆNSEOVERGANG TIL KINA GENÅBNET

Den klassiske forbindelse til Tibet over Friendship Bridge blev ødelagt ved jordskælvet i 2015, og den har været lukket siden. Men 1. september blev adgangen ved Tatopani/Kodari til Zhangmu åbnet under stor festivitas. På den kinesiske side er toldbygninger, infrastruktur mv. i orden igen, mens den nepalesiske side stadig har store mangler. Bl.a. er de sidste 26 km af vejen til Tatopani stadig kun vanskeligt passabel.

På åbningsdagen kom 120 kinesere, klædt i traditionelle tibetanske dragter, ned til grænsen for at fejre åbningen, mens 30 nepalesere med et lokalt parlamentsmedlem i spidsen repræsenterede det officielle Nepal. Herudover havde et par hundrede nepalesere fået pas, så de kunne krydse grænsen for i gøre indkøb på den tibetanske side.

Forbindelsen via Tatopani er den traditionelle karavanerute mellem Kathmandu og Lhasa, men den har efter jordskælvet været afløst af passagen ved Rasawagadhi/Kerung.

Kathmandu Post, 2.9.2023

DE SYV PROVINSER

Da Nepal fik sin nye forfatning i september 2015, blev landet gjort til en forbundsstat, bestående af syv provinser: Provins 1, Provins 2, osv. Navne og hovedstæder for provinserne skulle de enkelte provinsparlamerter selv beslutte efterfølgende. Den proces har taget sin tid, men er nu afsluttet. Den 28. februar 2023 fik Provins 1, som den sidste, sit blivende navn (selv om der efter beslutningen stadig er diskussion om navnet).

Foreløbigt navn	Navn	Provinshovedstad
Provins 1	Koshi	Biratnagar
Provins 2	Madhes	Janakpur
Provins 3	Bagmati	Hetauda
Provins 4	Gandaki	Pokhara
Provins 5	Lumbini	Deukhuri Valley
Provins 6	Karnali	Birendranagar/Surkhet
Provins 7	Sudurpaschim	Godavari

Det fremgår, at fire provinser har taget navn efter betydningsfulde floder, der flyder gennem provinsen: Koshi, Bagmati, Gandaki og Karnali.

Kathmandu Post, 2.3.2023

DHARAHARA / BHIMSEN TOWER

Vi har tidligere fortalt, at det genrejste Dharahara blev indviet den 24. april 2021. MEN selv om det er over to år siden, er der stadig ikke offentlig adgang til tårnet. Der arbejdes stadig på de omkringliggende anlæg, ligesom der arbejdes på at sikre ruinen af det sammenstyrtede tårn, der skal bevares som mindesmærke. Ruinen ses til højre for det nye tårn.

Jørgen Rendsvig, april 2023

DEN POLITISKE SITUATION I NEPAL OG KORRUPTIONSSKANDALERNE

- EN DEPRIMERENDE HISTORIE

Af Jan Møller Hansen

Nye og gamle korruptionsskandaler blive afsløret, men ikke forfulgt ved domstolene. Hvorfor?

Fordi der er for store interesser på spil for alle de forskellige partiledere. I det mindste bringer pressen mange sager frem i lyset.

Gammel vin på gamle flasker

En ni-parti koalition, ledet af Pushpa Kumar Dahal fra Nepals Kommunistiske Parti (Maoist-Centre), dannede regering i marts 2023. I forbindelse med dannelsen af den nye regering blev der indgået en magtdelingsaftale, hvor Pushpa Dahal, Madhav Kumar Nepal fra Nepals Kommunistiske Parti (Unified Socialist) og Sher Bahadur Deuba fra Nepali Congress skal lede regeringen på rotationsbasis. En sådan model er tidligere set i nepalesisk politik.

Det er tredje gang, at den tidligere maolistiske oprørsleder Dahal er statsminister i Nepal. Han efterfulgte Sher Bahadur Deuba, som havde håbet på en sjette tur som statsminister. Nepal, som også støtter regeringen, har kun været statsminister én gang. Deuba og Nepal kan, hvis rotati-

onsordningen virker i praksis, se frem til at blive statsministre for henholdsvis sjette og anden gang. Det er ganske imponerende, som Nepals statsministerpost flytter rundt blandt den samme lille gruppe af ældre højkastemænd.

Der er ingen tvivl om, at det er en konstant udfordring at holde sammen på regeringen med de ni politiske partier, håndtere hyppige ændringer i den politiske ledelse, omrokeringer og interne uenigheder mellem politikerne og partierne. Mangel på politisk sammenhængskraft og regeringens skrøbelighed gør det svært for administrationen og hæmmer udførelse af politiske tiltag. Nepal har haft 13 regeringer i løbet af de seneste 14 år, og ingen regering har siden 2008 siddet i en hel periode.

Den økonomiske situation

Økonomien i Nepal er under pres og er i øjeblikket kendetegnet ved langsom vækst, stagnerende lønninger, høj inflation, utilstrækkelige investeringer, lav tillid til den private sektor, voksende korruption og skandaler, unges udvandring til udlandet og bratte ændringer i politik. En vedvarende vækst i turisttilstrømningen understøtter dog den økonomiske aktivitet i Nepal. Sådan lyder Verdensbankens seneste vurdering af den nepalesiske økonomi fra oktober i år. Økonomien er præget af høj inflation og en relativ lav vækst på ca. 3,9 procent i 2023.

Den uregelmæssige monsun påvirker landbrugets vækst. Stigende råvarepriser, indiske restriktioner på fødevarerexport, en husdyrsygdom, som har inficeret mere end

1,3 millioner dyr, omfattende korruption og politisk ustabilitet har bidraget til lavere økonomisk vækst end forventet i 2023. De politiske uenigheder, den høje inflation og voksende korruption bidrager til at underminere borgernes tillid til den nepalesiske regering.

En tredjedel af Nepals økonomi finansieres af gæstearbejdere i Mellemøsten og i andre dele af verden. Der mangler jobs og muligheder for den nepalesiske befolkning, og flere millioner mennesker må forlade Nepal i længere perioder af deres liv for at arbejde og sende penge hjem til familierne i Nepal. Alene i finansåret 2022-23 forlod 800.000 nepalesere landet for at arbejde i udlandet. Og dette tal omfatter kun dem, som fik de obligatoriske arbejdstilladelser fra Department of Foreign Employment. Dertil skal lægges alle dem, som arbejder i Indien, studenter rundt om i verden og dem, som ikke har officielle tilladelser. I 2022-2023 voksede overførelserne fra gæstearbejderne gennem de officielle kanaler med 27 procent til 8,6 milliarder dollars årligt. Og de uformelle overførelser anslås at være i samme størrelsesorden. Gæstearbejdere, studenter og andre nepalesere, som arbejder og opholder sig i udlandet, sender således et beløb svarende til ca. 120 milliarder kroner hjem til Nepal i løbet af et år.

Med til historien hører, at mange af gæstearbejderne, som holder hjulene i gang i Nepal ved at sende penge hjem, tilhører de fattigere dele af befolkningen. Ofte bliver de chikaneret og behandlet dårligt, før de forlader Nepal, og mens de opholder sig i udlandet.

Som fx den 13. juli i år, hvor 117 unge nepalesere, alle med gyldige dokumenter til at arbejde i Kuwait, blev afvist ved afrejsen fra Kathmandu lufthavn. Næsten halvdelen af dem var kvinder, og de havde allerede fået udstedt boardingkort. Deres arbejdstilladelser fra ét nepalesisk ministerium blev ikke accepteret af et andet. Et par dage tidligere var 156 arbejdere, der skulle flyve til Kuwait og Jordan, ligeledes blevet stoppet ved afrejsen. I begge tilfælde fik andre passagerer med nøjagtig de samme dokumenter lov til at gå ombord på flyet. Ovennævnte er blot et par af mange større sager om chikane af migrantarbejdere, hvoraf kun få historier når frem til de nepalesiske medier. Dagligt bliver migrantarbejdere på vej ud af Nepal chikaneret af myndighederne. Eksport af arbejdskraft og rekruttering af gæstearbejdere er en af de største industrier i Nepal, og der tales om samarbejde mellem skruppelløse rekrutteringsbureauer, bureaukrater og politikere, der udnytter og afpresser gæstearbejdere på vej ud af landet.

Korruptionsskandaler

Tidligere på året så endnu en korruptionsskandale dagens lys i Nepal. Denne involverer højtstående politikere, tidligere ministre, bureaukrater, menneskerettighedsaktivister og en række formidlere. I 1990'erne blev 120.000 bhutanere af nepalesisk oprindelse fordrevet fra Bhutan og genbosat som flygtninge i det østlige Nepal under ledelse af den nepalesiske regering og FN's Højkommissariat for Flygtninge (UNHCR). Efter at forhandlingerne om at hjemsende flygtningene til Bhutan var mislykkedes, sørgede embedsmænd for, at mere end 100.000 flygtninge blev genbosat i USA, Australien, Canada, Danmark, New Zealand, Norge og Storbritannien, mens omkring 6.000 bhutanske flygtninge ikke kunne genbosættes og forblev i Nepal. Genbosættelsesordningerne, og den tillid som ordningerne var baseret på, viste sig at være udnyttet til at (gen)bosætte både flygtninge og ikke-flygtninge i USA og andre lande efter omfattende bestikkelse.

Korruptionsskandalen har afsløret omfattende kriminalitet i Nepals bureaukrati og politiske system. Sagen kom frem, da mere end 100 mennesker offentligt anklagede embedsmænd for ulovligt at have krævet betaling under bordet for, hvad der blev præsenteret som garanteret genbosættelse i USA. De 100 ofre hævder at have betalt over to millioner dollars i bestikkelse til nepalesiske politikere, embedsmænd, menneskerettighedsaktivister og andre mellemhånd. Det samlede beløb, som de anklagede embedsmænd og politikere har modtaget, kan være meget højere. Nepals politi anslår, at over 13.000 personer som led i denne svindel er bosat som flygtninge i udlandet uden reelt at være flygtninge.

Indtil nu har det nepalesiske politi anlagt sager mod mere end 30 personer, som står anklaget for bedrageri, organiseret kriminalitet og endda forræderi, herunder højtstående ledere af flere politiske partier, tidligere og siddende bureaukrater, medlemmænd og fagfolk. Mange nepalesere tvivler dog på, om sagen nogensinde vil blive fuldt opklaret. Det er også tvivlsomt, om nogen person nogensinde vil blive stillet til ansvar for kriminaliteten. Det politiske system i Nepal er kendt for at kunne påvirke efterforskning og retsvæsen til egen fordel, ikke mindst i korruptionssager. Straffefrihed er et velkendt fænomen i Nepal, og det har været praktiseret i årtier, også i forbindelse med forbrydelser begået under borgerkrigen.

De nepalesiske medier har bragt historier om den omfattende flygtninge-korruptionsskandale med involvering af fremtrædende politikere, herunder også en ægtefælle til en tidligere premierminister og tidligere indenrigsminister, der også er siddende par-

lamentsmedlemmer. Politichefens rolle er også i søgelyset, da han er tæt forbundet med den anklagede tidligere indenrigsminister og lederen af Nepals antikorrupsionskommission.

Det er, som tidligere nævnt, ikke ukendt i Nepal med politisk indblanding i strafferettslige efterforskninger, og det er med til at underminere nationale institutioner og retsstatsprincipper. Der har også været en anden korruptionssag, hvor den tidligere finansminister, Janardan Sharma, åbenlyst forsøgte at påvirke efterforskningen af hvidvask af penge. Efterforskningen var ledet af Nepals centralbank under daværende guvernør for banken, Maha Prasad Adhikari. Sagen kom frem efter et tip fra Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN), som er et amerikansk regeringsorgan under det amerikanske finansministerium. Ifølge medierapporter skulle den daværende finansminister angiveligt have presset nationalbankchefen til at frigive mere end 3 millioner dollars, overført fra USA til flere bankkonti hos en enkelt person i Nepal.

En anden interessant historie, som så dagens lys henover sommeren, var indsmugling af større mængder guld. Den 18. juli 2023 beslaglagde skattemyndighederne således 61 kilo guld i lufthavnen i Kathmandu. Guldet kom fra Hong Kong og var lagt ind i skivebremserne på motorcykler. Det viste sig efterfølgende, at der ikke var tale om en enkeltstående begivenhed, men at lignende operationer øjensynligt var blevet gennemført tidligere og havde stået på i nogen tid. Toldere og kinesiske og indiske mellemhånd blev arresteret. Nepalesiske politikere menes også at være indblandet i guldsuglingen, herunder bl.a. en tidligere maoistisk minister, tidligere parlamentsmedlemmer, familiemedlemmer til en tidligere vicepræsident og andre prominente personer. Sarkastiske journalister har sagt, at Nepal burde få en guldmedalje for korruption.

Uddannelsessystemet og miljøet

I september var der store demonstrationer blandt lærerne i Kathmandu og rundt om i landet. Demonstrationerne berørte 30.000 offentlige skoler i Nepal. Lærerne er stærkt utilfredse med et nyt lovforslag, som skal give de lokale myndigheder mulighed for at føre tilsyn med skolerne og forbyde, at lærere engagerer sig i politiske grupper. Som led i decentraliseringen blev grundloven ændret i 2015 således, at lokale myndigheder fik ansvar for sygehuse og skoler. Men dette er ikke faldet i god jord blandt lærerne. De ønsker at ansættelsesmyndigheden fortsat skal ligge centralt af hensyn til lærernes ansættelsessikkerhed. De kræver også mere i løn, bedre uddannelse og bedre betingelser for fastansættelser. For tiden, og dette er vist heller ikke et nyt

fænomen, er der stor mistillid og utilfredshed i lærerstanden på de offentlige skoler i Nepal.

Et andet tilbagevendende tema, som vi heller ikke kan komme udenom at nævne, er forureningen i Nepal, der er massiv og tiltagende. Og dette gælder både jord, luft og vand.

En undersøgelse, udarbejdet for nylig af University of Chicago, har igen vist, at luftforureningen i Kathmandu og Terai er på et alarmerende højt niveau. I dag reduceres levetidsalderen med op til fire år i Kathmandu og seks et halvt år i Terai på grund af luftforureningen, og den dræber flere mennesker end rygning, alkohol, diabetes, malaria, trafikuheld og naturkatastrofer. Luftforureningen kommer bl.a. fra ukontrollerede udstødningsgasser, affaldsafbrending og partikler fra teglværker i Nepal og ikke mindst forurenede luft fra Indien, der havner i Nepal foran Himalayabjergkæden. Skovbrande forårsager høje temperaturer og klimaforandringer på det indiske kontinent er også en bidragende faktor til den massive luftforurening i Nepal. Situationen forværres år for år, og luftforureningen har været et stigende problem i årtier. Den politiske vilje til at gøre noget ved situationen er fraværende, til stor daglig gene og forargelse for mange mennesker overalt i Nepal.

Brugen af de sociale medier er i dag udbredt i Nepal, ligesom i resten af verden.

Og det har de nepalesiske politikere også kunne se fidusen ved. De er også begyndt at bruge de sociale medier som et middel til at opnå popularitet og sikre stemmer. En del politikere er i den senere tid gået viralt med ultranationalistiske budskaber. Kathmandus borgmester lagde for eksempel et billede op med et kort over Nepal fra før 1816 (hvor landets nuværende grænser blev fastlagt), som viser en anden grænsedragning end den, som er vist på et vægmaleri i Indiens nye parlamentsbygning. Derefter forbød borgmesteren alle Bollywood-film i Kathmandu biografier, da det i en indisk Bollywood-film blev hævdet, at hinduguden Sita var "datter af Indien". Borgmesterens forbud blev ophævet ved en kendelse af Patan Højesteret, og så var borgmesteren ude at sige, at det var for at beskytte Nepals suverænitet og kultur, at han havde truffet denne beslutning. Ekspert har sagt, at borgmesteren brød forfatningen, agerede uansvarligt og helt udenfor sit mandat og autoritet. Det sker jævnligt, at der kommer verbale ordrer fra regeringen, eller som i dette tilfælde fra hovedstadens borgmester, som pludselig erstatter gældende lovgivning og som har karakter af en form for anarki.

Afsluttende bemærkning

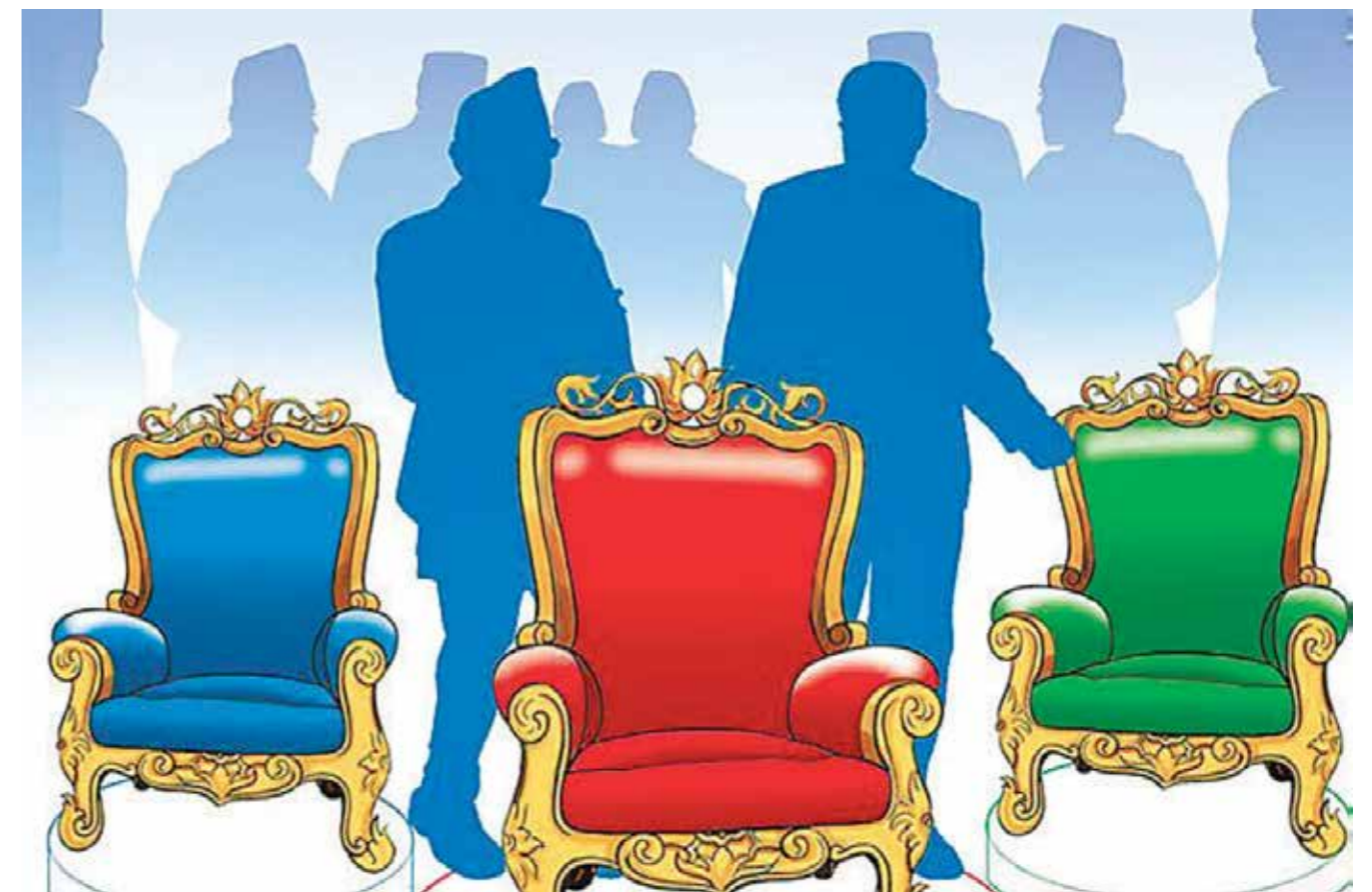
Nepal er landet med verdens højeste bjerge, rododendron-skove, buddhistiske og hinduiske templer, festivaler, vandreture, en umådelig imødekommende og venlig befolkning og meget, meget mere. Men uden for turistområdet Thamel, vandresti-

erne og tempelgårdene findes der også en virkelighed, som godt kunne være meget anderledes.

Siden jeg som udviklingsarbejder i Nepal tilbage i 1991 første gang læste Dor Bahadur Bista's bog "Fatalisme and Development", har jeg indset, hvorfor den politiske forandring og udvikling i Nepal går så langsomt og trægt, som den gør. Bista var en af de mest kontroversielle intellektuelle nepalesere i moderne tid, og hans bog gjorde stort indtryk. Bistas teori var, at Nepal ikke udviklede sig på grund af Bahunbaad eller brahminisme. Han mente, at værdier som fatalisme og socialt hierarki, importeret fra Indiens kastekultur, havde overskygget lokale og mere ligeværdige værdisystemer. Bista var selv højkaste, og hans synspunkter skabte dyb bitterhed, især blandt andre høje kaster. Om hans analyse og teori var korrekt eller ej, skal jeg lade stå ubesvaret. Bista flyttede til det afsidesliggende vestlige distrikt Jumla, hvor han etablerede Karnali Institut for at omsætte sin overbevisning i praksis og udfordre Kathmandu-eliten. Bista forsvandt i øvrigt sporløst under mystiske omstændigheder i 1996.

Jan Møller Hansen har arbejdet syv år i Nepal og har bl.a. været valgobservatør for EU ved det nepalesiske valg i 2013.

VANDRETUR AD SMÅ LISTIGE STIER VED LISBJERG OG LYSTRUP

Tekst: Steen Rabjerg Foto: Astrid Elkjær Larsen

Søndag den 27. august 2023 mødte syv friske medlemmer op til vandretur ad små listige stier.

Med udgangspunkt i Lisbjerg ventede os godt 11 km med bynære naturoplevelser. Straks vi trådte ud på den gamle kirkesti, fik vi en flot udsigt over Aarhus by og bugt, hvor vi bl.a. kunne se til Skødshoved, Mols og Helgenæs i horisonten. Herfra gav levende hegn på den ene side og marker på den anden os indtryk af at være langt fra byen, men vi blev alligevel mindet om civilisationenes nærhed, da vi passerede letbanen og motorvejen.

Pludselig åbenbarede Egå Engsø sig, og vi fik en lille snak om naturgenopretning, mens vi betragtede det rige fugleliv i søen. Havørnen viste sig desværre ikke, mens vi var der, men vibeflokke og pænt mange grågæs var alligevel med til at give os en god naturoplevelse.

Videre langs Ellebækken ledte vi efter spor fra odderen, og vi fik en snak om botaniske seværdigheder.

Pludselig overraskede Astrid med en æske gode chokolader, og så fik vi energi til de sidste prøvelser langs bækken, hvor vi fik fornemmelsen af at kæmpe os frem i tæt urskov.

Herfra var der kun tilbage at gå til Lisbjerg Skov, hvor skovstien førte os til mødestedet, godt fire timer efter starten.

Undervejs gik snakken om alt muligt forskelligt og selvfølgelig også om spændende oplevelser i Nepals fantastiske bjerge.

Alt i alt en hyggelig vandretur i godt selskab.

NEPALESISK HAVEFEST

Tekst og foto: Knud West Hansen

En sensommeronsdag i september havde Nepals ambassadør, Ram Swarth Ray og hans hustru Urmila Ray, inviteret til en markering af årsdagen for Nepals forfatning, der i sin nuværende form blev effektueret den 20. september 2015.

Ambassadøren kom i sin tale ind på Nepals tidligere og nuværende situation og muligheder for fremtiden, samt hvad landet har at byde på af bl.a. natur og kultur - der jo som bekendt er en hel del. Efterfølgende sørgede et orkester for, at de populære nepalesiske sange i høj grad fyldte de mondæne hellerupske villaveje. Og på terassen underholdt et par dansetrupper, der repræsenterede forskellige dele af landet.

Efterfølgende var der en righoldig buffet med nepalesiske klassikere og selskabeligt samvær. Det blev en særdeles positiv oplevelse af et lille stykke Nepal i Danmark.

TAG TIL NEPAL MED BERING TRAVEL!

 BERING TRAVEL
www.beringtravel.com

DAL BHAT 2023 I DET JYSKE

Tekst: Lone Petersen Foto: Jørgen Ledet

Selskabets årlige Dal Bhat-event, en eftermiddag og aften i august, var en stor succes.

Der var fuldt hus på Fristedet. 47 nepalesere og danskere deltog i arrangementet – 48, hvis vi tæller lille Ipsu på fire måneder med. Efter nepalesisk kalo chiya, kaffe og danske pandekager med is spillede Krishna Sundar Twayana et par smukke stykker musik fra Kathmandu på bambusfløjte. Og Surya Prajapati gav en imponerende opvisning i Lakhey Dance, en traditionel newar-dans fra Bhaktapur.

Danskere og nepalesere dystede intenst om, hvem der havde bedst kendskab til modpartens land, og inden middagen var der også lidt tid til en god snak med de andre gæster og til at nyde de smukke omgivelser.

Køkkenholdet fremtryllede, under ledelse af seks nepalesere, den lækreste Dal Bhat. Ris, daal, to slags tarkari, papadums og en dejlig tomat-sesam chutney. Danskerne fik lov at supplere med nye kartofler vendt i smør og krydderurter. Efter middagen fortsatte hyggen over aftenkaffen og et spil banko.

En helt igennem dejlig dag - fuld af god stemning, lækker mad, fornem underholdning og glade gæster.

Afsender:
Dansk-Nepalesisk Selskab
Ny Mårumvej 284
3200 Helsinge

***Dhaulagiri set fra franskmandspasset.** Dhaulagiri - det hvide bjerg, 8.167 m. - er den første ottetusinder besteget af en dansker - Søren Smidt i 1991. Bjerget blev første gang besteget i 1960 af seks klatrere i en ekspedition ledet af Max Eiselein. De brugte et lille fly - Yeti - til at fragte grej og proviant. Men det havereede og ligger stadig et sted i Hidden Walley.*

Dhaulagiri blev første gang planlagt besteget i 1950 af den franske ekspedition (som lagde navn til passet) ledet af Maurice Herzog. De nåede dog aldrig længe end hertil, hvor de opgivende udbrød: "impossible" og vendte om. Derefter besejrede de så på dramatisk og heroisk vis Annapurna.

Foto og tekst: Knud West Hansen

København

Møderne afholdes i Forsamlingshuset, Onkel Dannys Plads 5, 1711 København V, hvor ikke andet er nævnt

■ Tirsdag den 23. januar 2024, kl. 19.00 *)

Bjergvandløb i Nepal – natur og ressource i forandring
Dean Jacobsen

■ Torsdag den 22. februar 2024, kl. 19.00 *)

Mount Everest – historien om verdens største bjerg
Lars Gundersen

■ Torsdag den 14. marts 2024, kl. 19.00 *)

PRIYA-LIFE
David Shrestha Lorentzen

■ Torsdag den 25. april 2024

Kl. 18.00 Spisning. Tilmelding og pris: Se www.nepal.dk

Kl. 19.00 Foredrag v/Amrit Rai: **Sundhed i Nepal**
– set i et tværkulturelt perspektiv

Kl. ca. 20.00 **Generalforsamling**

■ Lørdag den 4. maj 2024, kl. 13.00

Forårsvandretur i Ganløse Ore
Mødested: Ganløse Ore P-plads, over for Farumvej 90, 3660 Stenløse

*) Dørene er åbne fra kl. 18.00. Inden foredraget starter kl. 19.00, vil der være mulighed for at mødes, købe drikkevarer og evt. spise medbragt mad.

Yderligere oplysninger om de enkelte arrangementer findes på selskabets hjemmeside: <https://nepal.dk/arrangementer/>

Aarhus

Møderne afholdes i DOKK1, Hack Kampmanns Plads 2, 8000 Aarhus C, hvor ikke andet er nævnt

■ Torsdag den 11. januar 2024, kl. 19.00

Skove, mennesker og fugle – grøn udvikling i Gulmi District
Thomas Lehmborg

■ Onsdag den 28. februar 2024, kl. 19.00

Barneprester og levende gudinder
Ulrik Høj Johnsen

■ Torsdag den 11. april 2024, kl. 19.00

Udviklingsarbejde i Nepal: Kønsroller, kaste og bæredygtighed
Sonja Salminen og Camilla Sternberg

■ Søndag den 5. maj 2024, kl. 10.00

Forårsvandretur i det midtjyske
Bøllingsø, i fortidens fodspor
Mødested: Bøllingsø Parkering, Dværgbakken, Kragelundvej, 7442 Engesvang

Online – på Zoom

■ Søndag den 21. januar 2024, kl. 15.00

FROM DUTY TO DESIRE

- the change of Nepali children's literature

Samtale mellem to børnebogsforfattere
Anuradha, Nepal og Sally Altschuler, Danmark